

Το Πάσχα όπως μας το περιγράφει η Αγία Γραφή

Η σύγχρονη απόκλιση της πασχαλινής γιορτής

Περιεχόμενα

Το γλέντι γύρω από το αρνί	... 03
Άρον Άρον σταύρωσον αυτόν	... 04
Μανώλης Γκιτάκος	... 12
Πως προκύπτουν οι δογματικές διαφορές	... 14
Η Ομολογία μου	... 23
"Εσείς ρωτάτε, εμείς απαντάμε"	... 25
Εκκλησίες της Κοινωνίας των ΕΕΕΕ	... 32
Εκκλησιαστικά	... 35
Η Σπορά (ποίημα)	... 36

Το γλέντι γύρω από το αρνί

Ένα θέμα που έχει φορτωθεί με πολλές λαϊκές παραδόσεις, μακριά από την αρχική πνευματική του ουσία είναι η γιορτή του Πάσχα. Ας δούμε λοιπόν τι γινόταν στο Εβραϊκό Πάσχα, τι συνέβαινε στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους και πώς φτάσαμε στο σημερινό «γλέντι γύρω από το αρνί».

Το εβραϊκό Πάσχα (Pesach) ήταν μια σοβαρή και ιερή γιορτή, με έντονη συμβολικότητα: Καμία έννοια γλεντιού ή χορών δεν υπάρχει στην Παλαιά Διαθήκη ή στην ιουδαϊκή παράδοση. Η νύχτα του Πάσχα ήταν νύχτα αγρυπνίας και μνήμης της απελευθέρωσης από την Αίγυπτο (Εξοδος 12:42). Έτρωγαν το αρνί ολόκληρο, με άζυμα και πικρά χόρτα, όχι σαν συμπόσιο γλεντιού. Το αρνί, συμβόλιζε την θυσία για τη σωτηρία. Τα άζυμα, συμβόλιζαν την βιασύνη για έξοδο. Τα πικρά χόρτα, τις πικρές μέρες της δουλείας. Υπήρχε φυσικά οικογενειακή χαρά, αλλά όχι γλέντι με χορούς ή διασκέδαση, όπως στη νεότερη παράδοση.

Στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους, το Πάσχα ήταν η πιο ιερή και σοβαρή γιορτή.

Οι πιστοί τελούσαν αγρυπνία τη νύχτα της Ανάστασης και κατέληγαν σε θεία λειτουργία και κοινωνία. Δεν υπάρχει καμία αναφορά σε φαγητό ή γλέντι στην Πρώτη Εκκλησία εκείνη την ημέρα – η έμφαση ήταν στη μυσταγωγία και την πνευματική ανάταση. Μάλιστα, πολλοί νέοι πιστοί βαπτίζονταν τη νύχτα του Πάσχα — ένα απόλυτα ιερό γεγονός.

Το σούβλισμα αρνιού και το γλέντι με χορούς και μουσική, είναι ελληνική λαϊκή προσθήκη, όχι βιβλική ούτε αποστολική. Ξεκίνησε πιθανόν σε αγροτικές κοινωνίες ως συνδυασμός του εβραϊκού αρνιού με την ανάγκη γιορτής και χαράς για την Ανάσταση. Το αρνί χρησιμοποιήθηκε συμβολικά (ως τύπος του Χριστού), αλλά γρήγορα το έθιμο έγινε αυτόνομο, αποσπώμενο από τη λειτουργική ζωή. Στην Ορθοδοξία, παρότι η Θεία Λειτουργία του Πάσχα είναι κορυφαία στιγμή, πολλοί πιστοί δεν συμμετέχουν και απλώς «γιορτάζουν» το Πάσχα ως φαγητό και τραγούδι, κάτι που δεν ανήκει στην αρχική χριστιανική πρακτική.

Το αυθεντικό Πάσχα (είτε Εβραϊκό είτε Πρώτο Χριστιανικό) ήταν πνευματικό, γεμάτο συμβολισμό, ευχαριστία, και ιερότητα. Το γλέντι με το αρνί είναι λαϊκή παράδοση μεταγενέστερη, όχι βιβλική, και παρότι έχει πολιτιστική αξία, δεν εκφράζει την ουσία του χριστιανικού Πάσχα. Αν ο άνθρωπος δεν έχει περάσει από

τον Σταυρό και την Ανάσταση εντός του, ούτε χορός, ούτε φαγητό μπορούν να μεταδώσουν την αληθινή χαρά του Πάσχα.

Αγαπητέ αναγνώστη, καλείσαι να είσαι μέτοχος στην αυθεντική χαρά που φέρνει στην καρδιά η άφεση των αμαρτιών και η Σωτηρία που χαρίζει μόνον ο Ιησούς Χριστός. Ιδιαίτε- ρως το Πάσχα, θυμόμαστε ότι ο Υιός του Θεού έγινε όμοιος με εμάς και πέθανε μαρτυρικά επάνω στον Σταυρό για να πληρώσει τα λύτρα για τις αμαρτίες όλων μας. Όμως μετά τον Σταυρό ήρθε η Ανάσταση και χάρη σε αυτήν ο άνθρωπος που δέχεται τον Χριστό, έχει την ελπίδα της Αιώνιας Ζωής. Όποιος έχει τον Υιό έχει την ζωή και δεν πρόκειται να πεθάνει στον Αιώνα. Αυτό από μόνο του είναι υπεραρκετό για μας γεμίζει με την γνήσια χαρά της απολύ- τρωσης εν Χριστώ Ιησού. Είναι ο Χριστός στην ζωή σου; Αν, όχι μην καθυστερείς. Έχεις ακόμα μια ευκαιρία, σήμερα.

Άρον ἄρον σταύρωσον αὐτόν

Αντώνης Περιάλης

Ο Ιησούς Χριστός πέθανε με σταυρικό θάνατο.

Γιατί όμως;

Ήταν ο Αμνός του Θεού, που θα θυσιαζόταν για να «σηκώσει τις αμαρτίες του κόσμου».

Θα μπορούσε, όμως, να θανατωθεί με λιθοβολισμό, μια τόσο συνηθισμένη πρακτική στην εποχή του. Θα μπορούσαν, επίσης, να τον ρίξουν από γκρεμό, όπως επιχείρησαν να κάνουν στη Γαλιλαία. Ακόμα, θα μπορούσε να εκτελεστεί από τους Ρωμαίους, όπως συνέβη σε εκείνους που το αίμα τους αναμείχθηκε με το αίμα των θυσιών. Ή θα μπορούσε να βρει τον θάνατο αν κατέρρεε η στοά και τον καταπλάκωνε, όπως συνέβη σε κάποιους άλλους.

Ήταν τυχαίο που σταυρώθηκε; Τίποτα στην επίγεια ζωή του Ιησού Χριστού δεν ήταν τυχαίο. Αξίζει, λοιπόν, να μελετήσουμε την διαδικασία σταυρικού θανάτου και να εξετάσουμε γιατί επιλέχθηκε αυτό το είδος εκτέλεσης.

"ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν"

Η φράση "ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν" (Ιωάννης 19:15) είναι μια έντονη απαίτηση του πλήθους προς τον Πιλάτο να σταυρώσει τον Ιησού.

Είναι ελληνική απόδοση μιας εβραϊκής ή αραμαϊκής έκφρασης. Το ρήμα ἄρον προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό αἶρω, που σημαίνει «σήκωσε», «πάρε» αλλά και «εξάλειψε», «απομάκρυνε» ή «θανατώσέ τον» ανάλογα με τα συμφραζόμενα.

Η διπλή επανάληψη ("ἄρον, ἄρον") σημαίνει "πάρε τον, εξαφάνισέ τον" με έμφαση.

Ήταν μια κραυγή απόρριψης - δεν ήθελαν απλώς να Τον εκτελέσουν, αλλά να Τον εξαλείψουν πλήρως. Ουσιαστικά, απαιτούσαν την απομάκρυνση Του από την κοινωνία τους.

Γιατί οι Εβραίοι ζήτησαν όχι μόνο να πεθάνει αλλά και τον τρόπο της εκτέλεσης δηλαδή δια του σταυρού;

Η απάντηση είναι ότι ήταν η ποιο συνηθισμένη εκτέλεση στην εποχή τους.

Εάν η σταύρωση δεν ήταν συνηθισμένη τιμωρία, δεν θα την απαιτούσαν τόσο συγκεκριμένα.

Η προτίμηση στη σταύρωση δείχνει ότι την

είχαν δει να εφαρμόζεται πολλές φορές στη γη τους.

Πράγματι: Η Ιουδαία είχε χιλιάδες σταυρώσεις πριν και μετά τον Ιησού.

- 88 π.Χ.: Ο Αλέξανδρος Ιανναίος σταύρωσε 800 Φαρισαίους.
- 4 π.Χ.: Ο Ρωμαίος κυβερνήτης Βάρους σταύρωσε 2.000 Ιουδαίους επαναστάτες.
- 66-70 μ.Χ.: Κατά την Πολιορκία της Ιερουσαλήμ, ο Τίτος σταύρωνε 500 Ιουδαίους την ημέρα έξω από τα τείχη.

Ιστορική επιβεβαίωση

- Ο Ιουδαίος ιστορικός Ιώσηπος περιγράφει χιλιάδες σταυρώσεις από τους Ρωμαίους, ιδιαίτερα μετά την εξέγερση του 70 μ.Χ.
- Ο Σενέκας (Ρωμαίος συγγραφέας) μιλάει για πολλαπλές μορφές σταύρωσης, ανάλογα με το πόσο θέλουν να βασανίσουν τον κατάδικο.

Η σταύρωση είναι μια από τις πιο σκληρές, βασανιστικές απάνθρωπες μεθόδους εκτέλεσης που χρησιμοποιήθηκαν στην αρχαιότητα και ιδιαίτερα από την Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Προέλευση της Σταύρωσης

Η σταύρωση δεν ήταν ρωμαϊκή επιινόηση, αλλά φαίνεται να έχει τις ρίζες της σε αρχαιότερους πολιτισμούς. Οι πρώτοι γνωστοί λαοί που χρησιμοποίησαν παρόμοιες μορφές εκτέλεσης ήταν:

- Οι Ασσύριοι (9ος - 7ος αι. π.Χ.) και οι Βαβυλώνιοι είχαν παρόμοιες πρακτικές, όπως ο ανασκολοπισμός (πέρασμα ανθρώπων σε πασσάλους).
- Οι Πέρσες (6ος - 4ος αι. π.Χ.) χρησιμοποιούσαν την ανασταύρωση για να τιμωρήσουν προδότες. Ο Ξέρξης Α' σταύρωσε τον Πύθιο τον Λυδό για την ανταρσία του.
- Οι Έλληνες δεν χρησιμοποιούσαν τη σταύρωση ως μέθοδο εκτέλεσης, αλλά ο Μέγας Αλέξανδρος σταύρωσε 2.000 Τύριους μετά την πολιορκία της Τύρου (332 π.Χ.).
- Οι Καρχηδόνιοι διέδωσαν τη σταύρωση στη Δύση, και οι Ρωμαίοι πιθανότατα την υιοθέτησαν από αυτούς.

Η ρωμαϊκή σταύρωση

Οι Ρωμαίοι τελειοποίησαν τη σταύρωση ως μια μέθοδο εκτέλεσης που είχε σκοπό όχι μόνο να σκοτώσει, αλλά να επιφέρει μακρά και οδυνηρή αγωνία, αλλά και τη μέγιστη δυνατή ταπείνωση και παραδειγματισμό του αποτρεπόμενου έτσι εγκληματίες και επαναστάτες.

Ποιοι καταδικάζονταν σε σταύρωση

Η σταύρωση επιβαλλόταν κυρίως σε:

- Σκλάβους που επαναστατούσαν
- Ληστές και εγκληματίες βαρέων αδικημάτων
- Αντάρτες και επαναστάτες εναντίον της Ρώμης
- Μη Ρωμαίους πολίτες (οι Ρωμαίοι πολίτες εκτελούνταν συνήθως με λιγότερο επώδυνες μεθόδους, όπως αποκεφαλισμός)

Η διαδικασία της σταύρωσης

Η σταύρωση συνήθως περιλάμβανε τα εξής στάδια:

1. **Καταδίκη** - Η απόφαση λαμβανόταν από τον Ρωμαίο κυβερνήτη ή τοπικό αξιωματούχο.
2. **Μαστίγωση (flagellatio)** - Πριν από τη σταύρωση, ο κατάδικος μαστιγωνόταν άγρια με το *flagrum*, ένα μαστίγιο με μεταλλικά ή κοκάλινα άκρα, που προκαλούσε βαθιά τραύματα και εξάντληση.
3. **Μεταφορά του σταυρού** - Ο καταδικασμένος έπρεπε να μεταφέρει τον οριζόντιο δοκό (*patibulum*) στο σημείο της εκτέλεσης. Το κατακόρυφο μέρος (*stipes*) ήταν συνήθως ήδη στημένο στο έδαφος.
4. **Στερέωση στον σταυρό** - Ο κατάδικος καθηλωνόταν με καρφιά ή σχοινιά. Τα καρφιά τοποθετούνταν είτε στους καρπούς είτε στις παλάμες, και οι πόδες καρφώνονταν στον κάθετο στύλο.
5. **Αργός θάνατος** - Ο θάνατος επερχόταν από ασφυξία, εξάντληση ή καρδιακή ανεπάρκεια. Οι καταδικασμένοι μπορούσαν να ζουν για ώρες ή και ημέρες.
6. **Θραύση των ποδιών (crurifragium)** - Αν ήθελαν να επιταχύνουν τον θάνατο, οι Ρωμαίοι στρατιώτες έσπαγαν τα πόδια του καταδίκου ώστε να μην μπορεί να ανασηκωθεί για να αναπνεύσει.
7. **Αφαίρεση του σώματος** - Κανονικά, το σώμα έμενε στον σταυρό μέχρι να αποσυντεθεί ή να το κατασπαράξουν τα όρνια. Σε ειδικές περιπτώσεις, επιτρεπόταν η ταφή, όπως στην περίπτωση του Ιησού.

Σχήματα σταυρών

Η σταύρωση γινόταν με διάφορες παραλλαγές του σταυρού:

- **Crux simplex** – Ένας απλός κάθετος στύλος
- **Crux commissa (T-σχήματος)** – Οριζόντια και κάθετη δοκός σχημάτιζαν το γράμμα "T"
- **Crux immissa (†-σχήματος)** – Ο παραδοσιακός σταυρός, όπου η οριζόντια δοκός ήταν τοποθετημένη λίγο πιο κάτω από την κορυφή του κατακόρυφου στύλου
- **Crux decussata (X-σχήματος)** – Ο σταυρός του Αγίου Ανδρέα

Η Σταύρωση του Ιησού Χριστού

Η σταύρωση του Ιησού είναι η πιο γνωστή εκτέλεση στην ιστορία. Τα Ευαγγέλια, μαζί με ιστορικές πηγές, μας δίνουν μια λεπτομερή εικόνα της διαδικασίας που ακολουθήθηκε.

Η Σύλληψη και η Δίκη του Ιησού

Ο Ιησούς συνελήφθη τη νύχτα στον Κήπο της Γεθσημανή και οδηγήθηκε αρχικά ενώπιον του Αρχιερέα Καϊάφα και του Σανχενδρίν. Η κατηγορία εναντίον του ήταν βλασφημία, επειδή ισχυρίστηκε ότι είναι ο Υιός του Θεού. Επειδή οι Ιουδαίοι δεν είχαν εξουσία να εκτελέσουν θανατική ποινή, τον παρέπεμψαν στον Ρωμαίο ηγεμόνα Πόντιο Πιλάτο, με την κατηγορία ότι αυτοανακηρύχθηκε «Βασιλιάς των Ιουδαίων» (Λουκάς 23:2).

Ο Πιλάτος, μη βρίσκοντας ενοχή στον Ιησού, προσπάθησε να τον αφήσει ελεύθερο, αλλά υπό την πίεση του πλήθους τελικά τον καταδίκασε σε σταύρωση (Ματθαίος 27:22-26).

Ο Μαρτυρικός Δρόμος προς τον Σταυρό

(α) Η Μαστίγωση

Ο Ιησούς μαστιγώθηκε με το ρωμαϊκό *flagrum*, το οποίο αποτελείτο από λουριά με μεταλλικά ή οστέινα άκρα που προκαλούσαν βαθιά τραύματα. Η αιμορραγία ήταν έντονη και πολλοί καταδικασμένοι πέθαιναν ήδη από αυτή τη φάση.

(β) Ο Σταυρός στον Γολγοθά

Σύμφωνα με τα Ευαγγέλια, ο Ιησούς αναγκάστηκε να μεταφέρει τον σταυρό του προς τον τόπο της εκτέλεσης, τον Γολγοθά («Τόπος του Κρανίου»). Επειδή ήταν εξουθενωμένος, οι Ρωμαίοι στρατιώτες ανάγκασαν τον Σίμωνα τον Κυρηναίο να τον βοηθήσει (Ματθαίος 27:32).

Η Σταύρωση

(α) Ο Τύπος του Σταυρού

Οι περισσότεροι μελετητές πιστεύουν ότι ο Ιησούς σταυρώθηκε σε **σταυρό τύπου crux immissa (†)**, όπου η οριζόντια δοκός ήταν πιο χαμηλά από την κορυφή του κάθετου στύλου.

Αυτό εξηγεί γιατί υπήρχε χώρος για την πινακίδα «I.N.B.I.» (Ιησούς Ναζωραίος, Βασιλεύς των Ιουδαίων) που τοποθετήθηκε πάνω από το κεφάλι του (Ιωάννης 19:19).

(β) Η Στερέωση στον Σταυρό

- **Τα Καρφιά:** Ο Ιησούς πιθανότατα καρφώθηκε στους καρπούς των χεριών και όχι στις παλάμες, καθώς τα καρφιά στις παλάμες δεν μπορούσαν να συγκρατήσουν το βάρος του σώματος.
- **Τα Πόδια:** Υπάρχει διαφωνία αν τα πόδια καρφώθηκαν χωριστά ή αν το ένα τοποθετήθηκε πάνω στο άλλο και καρφώθηκαν μαζί.

Για το σημείο της στερέωσης στο σταυρό θα επανέλθουμε δίνοντας λεπτομέρειες παρα-

27:57-60).

Ιατρική Ανάλυση του Θανάτου του Ιησού Χριστού

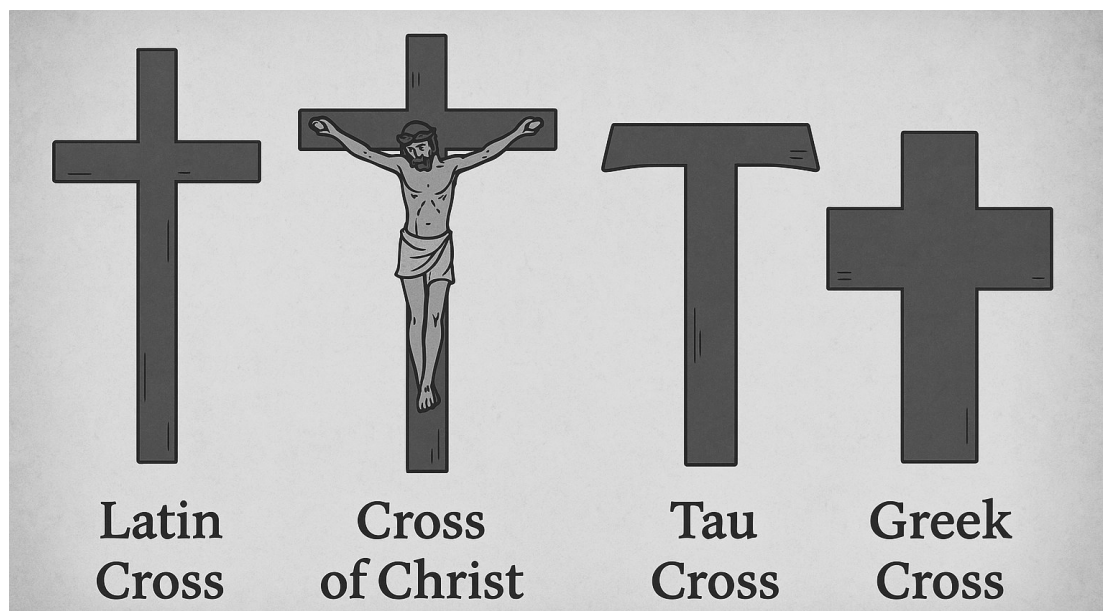
Ο θάνατος του Ιησού πάνω στον σταυρό έχει αναλυθεί εκτενώς από ιατροδικαστές, γιατρούς και μελετητές της Βίβλου. Βασιζόμενοι στις ιστορικές καταγραφές των Ευαγγελίων και στις σύγχρονες ιατρικές γνώσεις, μπορούμε να κατανοήσουμε τις φυσιολογικές αιτίες που οδήγησαν στον θάνατό Του.

Φάσεις του Μαρτυρίου και οι Σωματικές Επιπτώσεις

(α) Η Αιμορραγία από τη Μαστίγωση

Ο Ιησούς μαστιγώθηκε με το ρωμαϊκό *flagrum*, ένα μαστίγιο με πολλές λωρίδες από δέρμα, στις οποίες ήταν προσαρτημένα μεταλλικά ή οστείνια άγκιστρα.

- Προκαλούσε πολυάριθμα βαθιά σχισίματα στο δέρμα, φτάνοντας στους μυς και στα αιμοφόρα αγγεία.
- Η σοβαρή αιμορραγία οδήγησε σε υποογκαιμικό σοκ (σημαντική απώλεια

κάτω.

(γ) Ο Αργός Θάνατος

Ο Ιησούς υπέφερε φρικτά πάνω στον σταυρό. Ο θάνατος επερχόταν από ασφυξία καθώς ο καταδικασμένος δυσκολευόταν να αναπνεύσει λόγω της θέσης του σώματος. Για να πάρει ανάσα, έπρεπε να στηριχθεί στα καρφιά, προκαλώντας φρικτό πόνο. Οι σταυρωμένοι μπορούσαν να πεθάνουν μετά από ώρες ή ακόμα και ημέρες. Ο Ιησούς, όμως, πέθανε σχετικά γρήγορα (σε περίπου έξι ώρες).

Ο Θάνατος και η Ταφή

Συνήθως, τα σώματα των σταυρωμένων παρέμεναν στον σταυρό, αλλά οι Ρωμαίοι στρατιώτες, για να επισπεύσουν τον θάνατο, έσπαζαν τα πόδια των καταδίκων (*crurifragium*). Στον Ιησού δεν το έκαναν, γιατί ήδη είχε πεθάνει (Ιωάννης 19:33). Για επιβεβαίωση, ένας στρατιώτης τρύπησε την πλευρά του με λόγχη, και «αμέσως βγήκε αίμα και νερό» (Ιωάννης 19:34), σημάδι ότι είχε ήδη πεθάνει. Ο Ιωσήφ από Αριμαθαίας ζήτησε το σώμα και το έθαψε σε καινούργιο τάφο (Ματθαίος

αίματος που μειώνει την πίεση και οδηγεί σε εξάντληση και σύγχυση).

- Οι κρατούμενοι συχνά πέθαιναν από αιμορραγία ή οδυνηρή καρδιακή ανεπάρκεια ακόμα και πριν τη σταύρωση.

(β) Ο Σταυρός και η Ασφυξία

Η σταύρωση ήταν σχεδιασμένη για να προκαλεί αργό και βασανιστικό θάνατο.

- Το σώμα του Ιησού ήταν σε θέση που καθιστούσε δύσκολη την αναπνοή.
- Έπρεπε να σηκώνει το σώμα του στηριζόμενος στα πόδια και στους καρπούς, προκαλώντας φρικτούς πόνους.
- Με κάθε αναπνοή, τα διαφραγματικά και μεσοπλεύρια μυϊκά συστήματα εξασθενούσαν.
- Η αναπνευστική ανεπάρκεια προκαλούσε υπερκαπνία (υπερβολικό διοξείδιο του άνθρακα στο αίμα) και μεταβολική οξέωση.

(γ) Ο Διάτρητος Πλευρικός Χιτώνας και το Υγρό στον Πνεύμονα

Ο Ιησούς τρυπήθηκε με τη λόγχη στο πλευρό. Η καταγραφή ότι «βγήκε αίμα και νερό» (Ιωάννης 19:34) είναι σημαντική:

- Το νερό πιθανότατα ήταν υπεζωκοτικό ή περικαρδιακό υγρό, ενδεικτικό καρδιακής ανεπάρκειας ή υπεζωκοτικής συλλογής λόγω ασφυξίας.
- Το αίμα προερχόταν είτε από την καρδιά είτε από τους πνεύμονες, πιθανότατα λόγω ρήξης του περικαρδίου ή πνευμονικής αιμορραγίας.

Πιθανές Ιατρικές Αιτίες Θανάτου

Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, οι επικρατέστερες θεωρίες για την αιτία του θανάτου του Ιησού είναι:

1. **Υποογκαιμικό σοκ** (από την υπερβολική αιμορραγία λόγω μαστίγωσης).
2. **Ασφυξία** (αδυναμία αναπνοής λόγω της θέσης στο σταυρό).
3. **Οξεία καρδιακή ανεπάρκεια** (λόγω σωματικής εξάντλησης και υποογκαιμίας).
4. **Ρήξη του μυοκαρδίου** (μια κατάσταση όπου η καρδιά "σπάει" κυριολεκτικά από ακραίο στρες και υποξία).
5. **Περικαρδιακή συλλογή και καρδιακή ταμπόναδα** (υγρό γύρω από την καρδιά που εμποδίζει τη λειτουργία της).

Οι περισσότεροι ιατροδικαστές συμφωνούν ότι ο θάνατος του Ιησού ήταν συνδυασμός **ασφυξίας και σοβαρού καρδιοπνευμονικού σοκ**.

Πού καρφώθηκαν τα χέρια του Ιησού;

Υπάρχει μια επιστημονική συζήτηση για το αν τα καρφιά μπήκαν στις παλάμες ή στους καρπούς:

1. **Παραδοσιακή Εικόνα (Παλάμες)**
 - Οι περισσότερες αναπαραστάσεις της σταύρωσης δείχνουν τα καρφιά στις παλάμες.
 - Ωστόσο, ιατρικά, η παλάμη δεν μπορεί να αντέξει το βάρος του σώματος χωρίς να σκιστούν οι ιστοί.
2. **Ιατρική Ανάλυση (Καρποί)**
 - Ο Pierre Barbet, Γάλλος χειρουργός, έκανε πειράματα σε ανθρώπινα χέρια και κατέληξε ότι τα καρφιά πιθανότατα μπήκαν στον καρπό (μεταξύ των οστών του πηγεοκαρπικού συνδέσμου).
 - Ο καρπός μπορούσε να υποστηρίξει το βάρος χωρίς να σκιστεί.
 - Αν το καρφί περνούσε από αυτό το σημείο, πιθανότατα θα χτυπούσε το

μεσαίο νεύρο, προκαλώντας έντονο πόνο και παράλυση των δακτύλων.

3. Συνδυασμός Καρφιών και Δεσίματος

- Στη ρωμαϊκή πρακτική υπήρχαν περιπτώσεις όπου τα χέρια δένονταν με σχοινιά και καρφώνονταν ταυτόχρονα.
- Αν η σταύρωση του Ιησού έγινε με αυτόν τον τρόπο, τότε οι παλάμες του μπορεί να είχαν τρυπηθεί για λόγους βασανισμού και όχι μόνο στήριξης του σώματος.
- Σε μερικές σταυρώσεις, οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν σχοινιά για να αποτρέψουν πρόωρη αποκόλληση των χεριών από τον σταυρό.

Τι σημαίνει το «χείρας» στη Γραφή;

Στην ελληνική και εβραϊκή γλώσσα, η λέξη "χέρι" (*χείρ* στα ελληνικά, *yad* στα εβραϊκά) περιλαμβάνει και τον καρπό.

- Οπότε το εδάφιο δεν αποκλείει ότι τα καρφιά μπήκαν στους καρπούς.
- Οι Ρωμαίοι σταυρωτές πιθανότατα γνώριζαν πώς να καρφώνουν έναν άνθρωπο έτσι ώστε να μην πέσει από τον σταυρό.

Ας δούμε τις αρχαιολογικές αποδείξεις και τη βιβλιογραφία που στηρίζουν την ανάλυση της σταύρωσης:

Αρχαιολογικές Αποδείξεις Σταύρωσης

Το μοναδικό εύρημα σταυρωμένου ανθρώπου - Ο Ιωχανάν

Το 1968, οι αρχαιολόγοι Βασίλειος Τζαφέρης και Nicola Haas ανακάλυψαν στην Ιερουσαλήμ έναν σκελετό του 1ου αιώνα μ.Χ., που έφερε σαφείς ενδείξεις σταύρωσης.

- Το άτομο ονομαζόταν Ιωχανάν Μπεν Χαγκολόλ και ήταν περίπου 24-28 ετών.
- Το βασικό εύρημα ήταν ένα καρφί μήκους 11,5 εκατοστών, το οποίο βρισκόταν σφηνωμένο στο οστό της φτέρνας (αστράγαλο).
- Τα χέρια του πιθανότατα είχαν δεθεί αντί να καρφωθούν, αν και κάποια ίχνη στα οστά δείχνουν πιθανή διάτρηση.
- Το εύρημα επιβεβαιώνει ότι οι Ρωμαίοι σταύρωναν πραγματικά ανθρώπους και ότι χρησιμοποιούσαν καρφιά στα πόδια.

Ρωμαϊκές απεικονίσεις και αναφορές

Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν διάφορες τεχνικές σταύρωσης και δεν υπήρχε μία σταθερή μέθοδος.

- Ο ιστορικός Ιώσηπος (1ος αιώνας μ.Χ.) περιγράφει ότι οι Ρωμαίοι σταυρωτές πειραματίζονταν με διαφορετικές θέσεις σταυρώματος (Ιουδαϊκός Πόλεμος 5.11.1).

- Ο Σενέκας αναφέρει ότι σταύρωναν ανθρώπους «με το κεφάλι προς τα κάτω, με ανοιχτά ή διπλωμένα πόδια» (De Consolatione ad Marciam, 20.3).
- Η αρχαιότερη απεικόνιση σταύρωσης είναι το Graffito του Αλεξάμενου (2ος αιώνας μ.Χ.), το οποίο δείχνει έναν σταυρωμένο άνδρα με κεφάλι γαϊδάρου – πιθανή κοροϊδία του Χριστού.

Τα Καρφιά: Παλάμες ή Καρποί;

Ιατρική Ανάλυση (Pierre Barbet & Fredrick Zugibe)

Ο Pierre Barbet, Γάλλος χειρουργός, έκανε πειράματα σε ανθρώπινες σορούς το 1930. Κατέληξε ότι τα καρφιά δεν μπορούσαν να κρατήσουν το βάρος του σώματος αν τοποθετούνταν στις παλάμες, καθώς θα έσκιζαν τους ιστούς.

Ο Frederick Zugibe, Αμερικανός ιατροδικαστής, διαφώνησε και πρότεινε ότι τα καρφιά μπορούσαν να τοποθετηθούν στη βάση της παλάμης (κοντά στον καρπό) όπου οι σύνδεσμοι είναι ισχυροί.

Πώς εκτελέστηκε η σταύρωση του Ιησού;

Εύλο Σταύρωσης – Σταυρός ή Στύλος;

1. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν δύο κύρια είδη σταυρού:

- Crux Commissa (T) – Σταυρός σε σχήμα "T".
- Crux Immissa (†) – Ο παραδοσιακός σταυρός.
- Το κείμενο των Ευαγγελίων αναφέρει ότι ο Ιησούς κουβάλησε τον «σταυρό του», που πιθανότατα ήταν μόνο η δοκός (Patibulum), ενώ ο κάθετος στύλος ήταν ήδη στημένος στο Γολγοθά.

Ας δούμε τώρα την ιστορική σημασία της σταύρωσης στον ρωμαϊκό κόσμο, εξετάζοντας την προέλευσή της, τη χρήση της από τους Ρωμαίους, τα κοινωνικά και πολιτικά της μηνύματα, καθώς και τη σύνδεσή της με τον Ιησού Χριστό.

Πολιτικό και Κοινωνικό Μήνυμα της Σταύρωσης

Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν τη σταύρωση ως εργαλείο ελέγχου και εκφοβισμού.

- **Δημόσιο Θάνατος:** Οι σταυρώσεις γίνονταν συχνά σε πολυσύχναστα μέρη (π.χ., έξω από πόλεις ή σε δρόμους), ώστε να τρομοκρατούν το λαό.
- **Ταπείνωση και εξευτελισμός:** Οι σταυρωμένοι ήταν γυμνοί, κάτι που θεωρούνταν ατιμωτικό (ιδίως για τους Ιουδαίους).
- **Σύμβολο ρωμαϊκής εξουσίας:** Η

σταύρωση έστελνε το μήνυμα ότι μόνο η Ρώμη έχει την απόλυτη δύναμη ζωής και θανάτου.

Η Ιουδαϊκή Αντίδραση: "Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα" (Ιωάννης 19:15)

Οι αρχιερείς αποκήρυξαν τον Μεσσία τους μπροστά στον Πιλάτο, λέγοντας ότι μοναδικός τους βασιλιάς είναι ο Καίσαρας. Αυτή η δήλωση ήταν πολιτική υποκρισία, γιατί οι ίδιοι μισούσαν τη ρωμαϊκή κυριαρχία, αλλά προτίμησαν να απορρίψουν τον Ιησού, παρά να διακινδυνεύσουν τη θέση τους απέναντι στους Ρωμαίους.

Πνευματική Προέκταση

- Η κραυγή «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν» δείχνει τη σκληρότητα της καρδιάς των ανθρώπων.
- Αντί να δεχθούν τον Μεσσία της σωτηρίας, ζήτησαν την πιο ατιμωτική και βασανιστική εκτέλεση.
- Αυτό επιβεβαιώνει τη μεγάλη απόρριψη του Χριστού από τον λαό Του (Ιωάν. 1:11: «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν»).

Γιατί ο Χριστός έπρεπε όχι απλώς να πεθάνει, αλλά να υποστεί τόσο βασανιστικό θάνατο;

Η απάντηση βρίσκεται τόσο στη δικαιοσύνη του Θεού όσο και στη βαρύτητα της αμαρτίας. Παρακάτω αναλύουμε βιβλικά και θεολογικά επιχειρήματα που εξηγούν γιατί ο Μεσσίας έπρεπε να υποστεί όχι μόνο τον θάνατο, αλλά και το πιο επώδυνο και ατιμωτικό μαρτύριο.

Η Δικαιοσύνη του Θεού και το ακραίο τιμωρητικό μέσο

Ρωμ. 3:25-26 ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιῶντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ

Ο Θεός δεν μπορούσε απλά να συγχωρήσει την αμαρτία χωρίς να ικανοποιήσει τη δικαιοσύνη Του. Η σταύρωση δεν ήταν απλά μια ποινή θανάτου, αλλά το χειρότερο είδος εκτέλεσης - βασανιστικό και δημόσια εξευτελιστικό. Αντί να τιμωρήσει όλους τους αμαρτωλούς, η θεία οργή έπεσε στον Χριστό με τον πιο βίαιο τρόπο (Ησαΐας 53:4-5).

Η βαρύτητα της αμαρτίας και η αντίστοιχη τιμωρία

Γαλ. 3:13 Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ γέγραπται γὰρ, Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρε-

μάμενος ἐπὶ ξύλου (Λευτ. 21:23).

Στον ιουδαϊκό νόμο, το να κρεμαστεί κάποιος πάνω σε ξύλο ήταν σημάδι κατάρας από τον Θεό. Ο Χριστός δεν αρκούσε απλώς να πεθάνει, αλλά έπρεπε να φέρει επάνω Του ολόκληρη την κατάρτα της αμαρτίας. Η βιαιότητα της σταύρωσης δείχνει τη φρικτική πραγματικότητα της αμαρτίας και τη σοβαρότητα της αποστασίας από τον Θεό.

Η προφητευμένη ταπείνωση του Μεσσία

Ησ. 52:14 Όπως πολλοί έμειναν εκστατικοί επάνω σου, τόσο το πρόσωπό του ήταν άδοξο, περισσότερο από [κάθε] άνθρωπο, και η μορφή του περισσότερο από τους γιους των ανθρώπων!

Ησ. 53:5 Αυτός, όμως, τραυματίστηκε για τις παραβάσεις μας· ταλαιπωρήθηκε για τις ανομίες μας· η τιμωρία, [που έφερε] τη δική μας ειρήνη, ήταν επάνω σ' αυτόν· και διαμέσου των πληγών του γιατρευτήκαμε εμείς.

Οι προφητείες δείχνουν ότι ο Μεσσίας θα υποστεί αφάνταστα βασανιστήρια. Η εξιλαστήρια θυσία Του δεν θα ήταν μια απλή εκτέλεση, αλλά ένας παραδειγματικός βασανισμός. Η εξωτερική Του εμφάνιση από τα μαστιγώματα και τα χτυπήματα ήταν αγνώριστη.

Ο Χριστός ως τέλειος υπηρέτης και ο υπέρτατος ταπεινωμένος

Φιλ. 2:7-8 ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καί σχήματι εὐρέθει· ὥς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου θανάτου δὲ σταυροῦ

Ο Χριστός δεν πέθανε απλά για την αμαρτία, αλλά έπρεπε να βιώσει την απόλυτη ταπείνωση. Ο σταυρικός θάνατος ήταν ο πιο εξευτελιστικός - προορισμένος για τους χειρότερους εγκληματίες και δούλους. Ο Μεσσίας έπρεπε να ταπεινωθεί στο έπακρο,

Η πλήρης αντικατάσταση του ανθρώπου

Β' Κορ. 5:21 τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ

Ο Ιησούς δεν ήταν απλώς θύμα σταύρωσης, αλλά συμβολικά έγινε η ίδια η αμαρτία. Αν ο θάνατός Του ήταν εύκολος ή ανώδυνος, δεν θα αντικατόπτριζε τη φρίκη της αμαρτίας. Με τον πιο βασανιστικό τρόπο πλήρωσε για όλα τα δεινά της ανθρωπότητας.

Η Θυσία ως τέλεια αντιστοιχία της ανθρωπίνης οδύνης

Εβραίους 2:10 - "Για να οδηγήσει πολλούς στη δόξα, ήταν κατάλληλο να τελειοποιηθεί μέσω παθημάτων."

Εβραίους 5:8 - "Αν και ήταν Υιός, έμαθε την

υπακοή από όσα έπαθε."

Ο Χριστός βίωσε όλο το βάρος του ανθρωπίνου πόνου. Δεν ήταν μια τυπική προσφορά, αλλά η απόλυτη ταύτιση με τον πόνο της ανθρωπότητας. Μέσω του πάσχοντος Μεσσία, ο άνθρωπος βρίσκει λύτρωση, παρηγοριά και ελπίδα.

Η Σταύρωση ως η πιο επώδυνη μέθοδος θανάτου στην εποχή του Χριστού

Η σταύρωση ήταν σχεδόν ο πιο βασανιστικός τρόπος εκτέλεσης στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Είχε σχεδιαστεί όχι μόνο για να προκαλέσει θάνατο, αλλά και για να ταπεινώσει και να προκαλέσει δημόσια εξευτελισμό.

Το θύμα δεν πέθαινε άμεσα, αλλά υποβαλλόταν σε μια διαδικασία βασανισμού που μπορούσε να διαρκέσει ώρες ή και μέρες. Οι διάφοροι τρόποι που χρησιμοποιούνταν για να αυξηθεί η ταλαιπωρία περιλάμβαναν τον κατακερματισμό των άκρων και την αργή αποσύνθεση του σώματος λόγω της ασφυξίας και της έλλειψης κυκλοφορίας του αίματος.

Άλλες επώδυνες μέθοδοι θανάτωσης στην ανθρώπινη ιστορία

Αργός θάνατος από παραμέληση ή απομόνωση

Αν και αυτές οι μέθοδοι περιλαμβάνουν μεγάλη σωματική και ψυχική ταλαιπωρία, ο θάνατος συνήθως δεν προέρχεται άμεσα από την αιμορραγία ή τις πληγές, αλλά από την εξάντληση, την ασιτία, την αφυδάτωση και την ψυχική πίεση.

Η μέθοδος του τεντώματος (Εξαιρετικά βασανιστικός θάνατος)

Αυτή η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης και της Μεσαιωνικής περιόδου, όπου το θύμα ήταν δεμένο με σχοινιά ή άλλα μέσα και στη συνέχεια τεντωμένο ως τον θάνατο. Η διαδικασία αυτή προκαλούσε αφόρητους πόνους στους μυς και τις αρθρώσεις του θύματος

Η μέθοδος του «σχισίματος» (Disembowelment)

Σχισίματα του σώματος, δηλαδή το άνοιγμα της κοιλιάς ή η αφαίρεση των εσωτερικών οργάνων, ήταν συνηθισμένα στη Ρώμη και σε άλλες αρχαίες κοινωνίες. Αυτή η μέθοδος εκτέλεσης προκαλούσε τεράστιο πόνο και έφερνε το θύμα στα όρια της ασιτίας και της εξάντλησης πριν από τον θάνατο.

Η μέθοδος της πυράς (Burning alive)

Το να καίγεται ζωντανό ένα άτομο είναι μία από τις πιο φρικτές μεθόδους θανάτωσης. Ήταν ευρέως διαδεδομένη, ειδικά στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια των μεσαιωνικών αιώνων (π.χ.,

κατά τις δίκες των μαγισσών). Η καύση προκαλεί αφόρητο πόνο λόγω της θερμότητας και της φλόγας που καίει το σώμα, και η διαδικασία του θανάτου μπορεί να διαρκέσει για αρκετό χρόνο.

Η μέθοδος του ανασκολοπισμού (Impalement)

Μία από τις πιο φρικτές μορφές εκτέλεσης ήταν ο ανασκολοπισμός, που χρησιμοποιήθηκε συχνά από τους Οθωμανούς και άλλες αυτοκρατορίες. Το θύμα διαπερνάτο με μία αιχμηρή ράβδο που το διέσχιζε από το σώμα του, προκαλώντας φρικτό πόνο μέχρι το θάνατο. Η μέθοδος αυτή σήμαινε αργό θάνατο και ήταν ένα τρομακτικό θέαμα.

Η Διαφορά των παραπάνω μεθόδων με τη Σταύρωση

Η σταύρωση είναι μοναδική στο ότι, ενώ άλλες μέθοδοι όπως η καύση ή ο ανασκολοπισμός προκαλούν άμεσο σωματικό πόνο, η σταύρωση συνδυάζει τον πόνο με την εξευτελιστική αργή διαδικασία θανάτου, καθώς και το στοιχείο της δημόσιας ταπείνωσης. Επομένως, ενώ υπάρχουν άλλοι τρόποι θανάτωσης που μπορεί να προκαλούν περισσότερο σωματικό πόνο ή να είναι πιο αργοί, η σταύρωση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον ψυχικό πόνο, την απόλυτη απομόνωση και την απεικόνιση της απόλυτης αποτυχίας και ήττας.

Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα

Η σταύρωση του Ιησού ακολουθεί το τυπικό ρωμαϊκό μοντέλο εκτέλεσης, αλλά παρουσιάζει μερικές μοναδικές πτυχές:

Η ταχύτητα του θανάτου (πιθανώς λόγω της προηγούμενης εξάντλησης από τη μαστίγωση). Το γεγονός ότι δεν του έσπασαν τα πόδια, εκπληρώνοντας τη Γραφή (Ψαλμός 34:20). Η διάτρηση της πλευράς του, που επιβεβαίωσε τον θάνατό του.

Η σταύρωση του Ιησού ήταν ένας συνδυασμός πολλαπλών βασανιστηρίων που οδήγησαν στον θάνατο από σοβαρό καρδιοπνευμονικό σοκ. Οι ιατρικές και ιστορικές αναλύσεις επιβεβαιώνουν ότι η σταύρωση ήταν μια από τις πιο φρικτές μορφές εκτέλεσης που επινόησε ο άνθρωπος.

«Ωρυξαν χείράς μου και πόδας μου.»(Δηλαδή: "Τρύπησαν τα χέρια μου και τα πόδια μου.").

Το εδάφιο που συχνά αναφέρεται είναι ο Ψαλμός 22:16 (στην ελληνική μετάφραση των Ο' - Σεπτουαγίντα) θεωρείται προφητικό και συνδέεται με τη σταύρωση του Χριστού, ειδικά επειδή ο Ιησούς το επικαλέστηκε στον σταυρό

(Ματθαίος 27:46 - "Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειπες;").

Ιατρικά και αρχαιολογικά, το πιο πιθανό είναι ότι τα καρφιά μπήκαν στους καρπούς, όπου τα οστά μπορούσαν να συγκρατήσουν το βάρος. Δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να τρυπήθηκαν και οι παλάμες για βασανιστικό λόγο, ενώ τα χέρια ήταν επιπλέον δεμένα για σταθερότητα. Οι απεικονίσεις με τις παλάμες τρυπημένες μπορεί να οφείλονται σε μεταγενέστερη παράδοση και όχι στην ιστορική πραγματικότητα.

Ιστορικά και αρχαιολογικά, η σταύρωση ήταν μια κοινή ρωμαϊκή τιμωρία που εφαρμόζοταν με διάφορους τρόπους. Το εύρημα του Ιωχανάν δείχνει ότι οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν καρφιά στα πόδια και πιθανώς σχοινιά στα χέρια.

Ιατρικές μελέτες δείχνουν ότι το πιο πιθανό σημείο σταύρωσης ήταν οι καρποί και όχι οι παλάμες, αλλά δεν αποκλείεται ένας συνδυασμός καρφίων και δεσίματος. Οι βιβλικές αναφορές επιβεβαιώνουν ότι ο Ιησούς τρυπήθηκε στα χέρια και τα πόδια, αλλά δεν προσδιορίζουν ακριβώς τη μέθοδο.

Η σταύρωση προϋπήρχε των Ρωμαίων αλλά τελειοποιήθηκε από αυτούς. Ήταν όχι μόνο τιμωρία αλλά και πολιτικό εργαλείο τρομοκρατίας. Οι Ρωμαίοι τη χρησιμοποιούσαν μαζικά στην Ιουδαία, καθιστώντας τη σταύρωση του Ιησού ιστορικά αξιόπιστη.

Το μήνυμα του Σταυρού στους πρώτους Χριστιανούς ήταν σκανδαλώδες (1 Κορ. 1:23), καθώς η σταύρωση θεωρούνταν η χειρότερη ταπείνωση.

Ο Χριστός δεν μπορούσε απλά να πεθάνει, αλλά έπρεπε, να φέρει επάνω Του όλη την κατάρτα της αμαρτίας, να βασανιστεί στον μέγιστο βαθμό, αποδεικνύοντας το βάρος της ανθρωπίνης αποστασίας, να υποστεί πλήρη ταπείνωση, ώστε να εξυψωθεί μετά στη δόξα της Ανάστασης, να γίνει αμαρτία, βιώνοντας τη χειρότερη τιμωρία που άξιζε στον αμαρτωλό άνθρωπο.

Ο σταυρικός θάνατος δεν ήταν τυχαίος, αλλά η θεϊκή επιλογή ώστε ο Χριστός να πληρώσει απόλυτα για την αμαρτία της ανθρωπότητας.

Επίλογος

Επανερχόμαστε, λοιπόν, στο ερώτημα που αποτέλεσε την αφορμή για το παρόν άρθρο: Γιατί ο Χριστός πέθανε με σταυρικό θάνατο;

Όπως είδαμε, η σταύρωση ήταν κατά την εποχή του Χριστού μία από τις πιο επώδυνες, ταπεινωτικές και ατιμωτικές μορφές εκτέλεσης,

σχεδιασμένη όχι μόνο για να επιφέρει θάνατο, αλλά και για να εξευτελίσει δημόσια τον καταδικασμένο. Ήταν μια ποινή φριχτής σωματικής οδύνης, βαθιάς ψυχικής εξουθένωσης και απόλυτης κοινωνικής απόρριψης.

Η επιλογή αυτού του τρόπου θανάτου δεν ήταν τυχαία. Ο Χριστός πέθανε «κατὰ τὰς γραφάς», ως «ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Ενώ το αρνί θυσιαζόταν χωρίς βασανισμούς, ο Υἱός του Θεοῦ υπέμεινε τα βάσανα, την ντροπή και τον θάνατο, φέροντας πάνω του την ενοχή και την κατάρρα της ανθρώπινης αμαρτίας:

«Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρρα».

Η αμαρτία ήταν το πιο τραγικό γεγονός στην ιστορία της δημιουργίας· και η λύτρωσή της απαιτούσε την υπέρτατη θυσία. Ο Πατέρας «τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν παρέδωκεν αὐτόν», και ο Υἱός «ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ».

Η σταύρωση δεν ήταν μόνο ένα ιστορικό γεγονός, αλλά η εκπλήρωση του αιώνιου σχεδίου του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου· μια πράξη αγάπης, δικαιοσύνης και αυτοπροσφοράς που σφράγισε την Καινούργια Διαθήκη μεταξύ Θεού και ανθρώπου.

Βιβλιογραφία και Πηγές:

- Hengel, M. (1977). *Crucifixion in the Ancient World and the Folly of the Message of the Cross*.
- Josephus, *Antiquities* 12.255.
- Josephus, *The Jewish War* 5.11.1 Tacitus, *Annals* 15.44
- Τάκιτος (Tacitus) - *Χρονικά* (Annales)
- Σουητώνιος (Suetonius) – *Βίοι των Καισάρων* (De Vita Caesarum)
- Δίων Κάσσιος (Dio Cassius) – *Ρωμαϊκή Ιστορία* (Historia Romana)
- Σενέκας (Seneca the Younger) – *Περὶ Οργῆς* (De Ira)
- Δίων Κάσσιος (Dio Cassius) – *Ρωμαϊκή Ιστορία* (Historia Romana)
- Πλίνιος ο Πρεσβύτερος (Pliny the Elder) - *Φυσική Ιστορία* (Naturalis Historia)
- Martin Hengel – *Crucifixion in the Ancient World and the Folly of the Message of the Cross*
- John Dominic Crossan – *Jesus: A Revolutionary Biography*
- Gunnar Samuelsson – *Crucifixion in Antiquity: An Inquiry into the Background of the New Testament Terminology of Crucifixion*
- Ιουστίνος ο Μάρτυρας (Justin Martyr) - *Απολογία* (Apologia, I.55)
- Τερτυλλιανός (Tertullian) - *Ad Nationes* (1.12), *Apologeticum* (16.7)
- Λουκρήτιος (Lucretius) - *De Rerum Natura* (4.1238-1243)
- Ιουστίνος ο Μάρτυρας (Justin Martyr) - *Διάλογος προς Τρύφωνα* (Dialogue with Trypho, 91.2)
- John Granger Cook – *Crucifixion in the Mediterranean World*
- Richard A. Gabriel – *The crucifixion of Jesus: Understanding the Last Seven Words*
- Pierre Barbet – *A Doctor at Calvary* (1953)
- John Dominic Crossan – *The Cross of Jesus* (1995)
- Edwards, William D., et al. (1986). "On the Physical Death of Jesus Christ." *JAMA* (Journal of the American Medical Association), Vol. 255, No. 11.
- Zugibe, Frederick T. (2005). *The Crucifixion of Jesus: A Forensic Inquiry*.
- Metherell, Alexander, *Ιατρική Ανάλυση στη συνέντευξή του στο βιβλίο του Lee Strobel The Case for Christ* (1998)
- Chapman, J. (1907). *The Cross and Crucifixion*. Catholic Encyclopedia.
- Evans, C. A. (2020). *Jesus and the Manuscripts: What We Can Learn from the Oldest Texts*.
- Cicero, *Against Verres* 2.5.63-66: «Η σταύρωση είναι η πιο φριχτή και ατιμωτική από όλες τις ποινές».
- Plutarch, *Life of Crassus* 11.
- Hengel, M. (1977). *Crucifixion: In the Ancient World and the Folly of the Message of the Cross*.
- Cook, J. G. (2018). *Crucifixion in the Mediterranean World*.
- Chapman, J. (1907). *The Cross and Crucifixion*.
- John Stott, *The Cross of Christ*
- Leon Morris, *The Atonement: Its Meaning and Significance*
- N.T. Wright, *The Day the Revolution Began*

Μανώλης Γκιτάκος

Φίλιππος Μανωλικάκης

Τον Μανώλη γνώρισα το 1958 περίπου στη κατασκήνωση του Σουνίου, (ήμουν 9 ετών) καθώς και όλα τα παιδιά από τη Καλαμάτα και όχι μόνο.

Ήταν τακτικός στο κυριακό σχολείο και στα εδάφια και τα βραβεία που αποσπούσε για τις επιδόσεις του στη κατασκήνωση, ήσαν πολλά.

Ο Μανώλης σε πρώτο πλάνο

Με ευχέρεια έπαιζε κιθάρα, ακορντεόν, πιάνο και αρμόνιο, που εμείς οι μικρότεροι από αυτόν, τον θαυμάζαμε.

Γύρω στο 1965 στο περιοδικό της Ευαγγελικής Νεολαίας "ΛΥΤΡΩΜΕΝΑ ΝΙΑΤΑ", βλέπω τη φωτ/φία του, που σαν μαθητής γυμνασίου, φορούσε το μαθητικό πηλήκιο και από κάτω σχόλιο του Σάκη Μακρή :

«Ο Μανώλης Γκιτάκος, σαν καλός μαθητής στο Γυμνάσιο, έχει αναλάβει τον καθαρισμό της Εκκλησίας Καλαμάτας. Ο Κύριος να τον ευλογεί».

Συχνά πυκνά στις βραδινές ψυχαγωγίες μας στη κατασκήνωση, έψαλε με την ωραία του φωνή παίζοντας την κιθάρα του ή το ακορντεόν, και άλλες φορές με τον αγαπητό Δημήτρη Μακράκη, προσποιούνταν τους επαγγελματίες παλαιστές, μιας που είχαν τον ανάλογο σωματότυπο και πάλευαν με προσοχή, μη τύχη και σπάσουν κανένα κόκαλο.

Τα χρόνια πέρασαν, μεγαλώσαμε, οι σπουδές, το στρατιωτικό, κάποιες ασθένειες σε πρόσωπα της οικογένειας, μας απομάκρυναν, αλλά όπως τα χελιδόνια ξαναγυρίζουν στην ίδια τη φωλίτσα τους μετά από 365 μέρες, έτσι και ο Μανώλης σπουδαγμένος, πτυχιούχος του Οικονομικού Πανεπιστημίου, ξαναγύρισε στην εκκλησία του και στις παρέες μας στην Ε.Ε.Ε. Αλκιβιάδου.

Στην χορωδία, όταν ψάλλαμε την επωδό του ύμνου «Θέλω να ψάλλω Λυτρωτά», οι τενόροι είχαν μια κορώνη, ένα κρεσέντο, όπου ο Μανώλης με ιδιαίτερη επιτυχία επιδιδόταν σε εκτέλεση του. Οι μπάσοι, σε άλλες εντάσεις και κορώνες, αλλά πάντα εγώ άκουγα με υπερηφάνεια τη φωνή του φίλου μου και αδελφού μου να ξεχωρίζει.

Ξανασυναντηθήκαμε στην Εκκλησία της Σπάρτης, περί το 1995 οικογενειάρχες αμφοτέρω, με την καλή σύζυγο Μαίρη και τα 3 όμορφα παιδιά του, τον Γιώργο, το Χρήστο και την Ντιάνα, μια όμορφη οικογένεια.

Η ευχή του Σάκη Μακρή στο περιοδικό Λυτρωμένα Νιάτα που προανάφερα, «ο Κύριος να τον ευλογεί» έπιασε τόπο, επαληθεύτηκε. Υπηρετήσε σαν διάκονος την εκκλησία της Σπάρτης και υποστήριξε τα οικονομικά θέματα, με ιδιαίτερη θέρμη.

Τις δοκιμασίες που είναι καθ' ολοκληρίαν από τον Κύριο μας Ιησού Χριστό δοσμένες και ελεγχόμενες, γεύτηκε ο Μανώλης. Καρδιακό νόσημα, με επίκεντρο τοποθέτηση βηματοδότη, αλλά και η εκ νέου χειρουργική επέμβαση εξ αιτίας κάποιο μικρόβιου που εισχώρησε στο αίμα, ήσαν αρκετά ώστε η νόσος του Αλτσχάϊμερ μαζί με το σακχαροδιαβήτη, να βάλουν βαθιά την σφραγίδα τους στην μετέπειτα υγεία του Μανώλη μας. Όμως, ο Κύριος δεν

Ο Μανώλης οδηγεί την ομάδα του για πρωϊνό

επέτρεψε να παρατείνει την δοκιμασία του που θα είχε σαν αποτέλεσμα την νέκρωση πολλών κυττάρων. Κάλεσε τον Μανώλη μας στην καλύτερη στιγμή της ζωής του, με Πνευματική

Χορωδία να ψάλλει το:

«εύγε δούλε αγαθέ και πιστέ, είσελθε εις την χαράν του Κυρίου σου».

Καλέ μου φίλε και αδελφέ, Μανώλη, περί-

Ο Μανώλης κατασκηνωτής

ανάταξη και ανάσταση, σε όλα τα επίπεδα. Τώρα ο Μανώλης μας, θα ακούει την Ουράνια

μενέ μας ...

Καλή αντάμωση.

Πως προκύπτουν οι δογματικές¹ διαφορές (Μέρος 2ο)

Αντώνης Περιάλης²

(συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

1. Φιλοσοφικό Υπόβαθρο την Εποχή του Αρείου και των Πατέρων

Η εποχή του Αρείου και του Μεγάλου Αθανασίου χαρακτηριζόταν από έντονη επίδραση της ελληνικής φιλοσοφίας στη θεολογική σκέψη. Οι κυρίαρχες φιλοσοφικές αντιλήψεις για τον Θεό και την πραγματικότητα, διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τις θεολογικές συζητήσεις της περιόδου. Οι τρεις βασικές φιλοσοφικές σχολές που επηρέασαν τη θεολογία ήταν:

(1) Πλατωνισμός

και Νεοπλατωνισμός

- Ο Θεός θεωρούνταν ο "Ένας", από τον οποίο προέρχονται τα πάντα.
- Ήταν τέλειος, αμετάβλητος και άτρωτος από κάθε είδους αλλαγή ή πάθος.
- Ο υλικός κόσμος θεωρούνταν κατώτερος και ατελής, γεγονός που έκανε δύσκολη την κατανόηση της Ενσάρκωσης. Πώς θα μπορούσε ο τέλειος Θεός να γίνει άνθρωπος και να εισέλθει στον φθαρτό κόσμο;
- Αυτή η σκέψη οδήγησε κάποιους, όπως ο Άρειος, να θεωρήσουν ότι ο Χριστός δεν μπορούσε να είναι ομοούσιος με τον Πατέρα, αλλά ένα δημιούργημα που λειτουργεί ως μεσάζων μεταξύ Θεού και κόσμου.

(2) Αριστοτελισμός

- Ο Θεός οριζόταν ως η "πρώτη αιτία" (πρώτο κινούν ακίνητο), δηλαδή μια αμετάβλητη, άχρονη ύπαρξη.
- Η όποια αλλαγή θεωρούνταν σημάδι ατέλειας, και γι' αυτό θεωρήθηκε προσβλητικό (ή προβληματικό) να αποδοθεί στον Θεό οποιαδήποτε μεταβολή ή συμμετοχή στον κόσμο με τρόπο που να εμπλέκει αλλαγή.
- Αυτό επηρέασε τη συζήτηση για τη φύση

του Χριστού. Αν ήταν πραγματικά Θεός, τότε πώς μπορούσε να αλλάξει, να γεννηθεί ή να πεθάνει;

(3) Στωικισμός

- Ο Στωικισμός τόνιζε την απόλυτη λογικότητα και την απάθεια (δηλ. την αδυναμία του Θεού να υποφέρει ή να επηρεαστεί από εξωτερικά γεγονότα).
- Σύμφωνα με αυτή τη φιλοσοφία, ο Θεός δεν μπορούσε να υποφέρει ή να μεταβληθεί, κάτι που ερχόταν σε σύγκρουση με την ιδέα ενός Χριστού που υπέφερε και πέθανε στον σταυρό.
- Αυτό δημιούργησε αντιδράσεις στις Χριστολογικές διδασκαλίες που υποστήριζαν ότι ο Χριστός ήταν πλήρως Θεός και πλήρως άνθρωπος.

(4) Συμπέρασμα

Οι φιλοσοφικές αντιλήψεις της εποχής επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τη θεολογική σκέψη και τις διαμάχες γύρω από την Τριάδα και τη φύση του Χριστού. Ο Άρειος, όπως και προγενέστεροι του, επηρεασμένος από την ελληνική φιλοσοφία, δεν μπορούσε να δεχτεί ότι ο Θεός θα μπορούσε να ενσαρκωθεί, και έτσι οδηγήθηκε στην άρνηση της θεότητας του Χριστού. Από την άλλη, οι Πατέρες της Εκκλησίας, ιδιαίτερα ο Μέγας Αθανάσιος, αντιτάχθηκαν σ' αυτή την άποψη. Δεν τους άφησε όμως ανεπηρέαστους η φιλοσοφία του «ενός» και «αναλλοίωτου» θεού στην διαμόρφωση της θέσης τους, όπως θα δούμε.

(5) Η Αντίληψη για το Αναλλοίωτο του Θεού ως Στερεότυπο³

Η έννοια του αναλλοίωτου Θεού υπήρξε σημαντικό θεολογικό σημείο στην ιστορία του χριστιανισμού, κυρίως λόγω της επιρροής της ελληνικής φιλοσοφίας, η οποία επηρέασε τις πρώιμες χριστιανικές σκέψεις. Η αμετάβλητη

φύση του Θεού θεωρήθηκε απαραίτητη για την υπεράσπιση της αιωνιότητας και της τελειότητας του Θεού. Ωστόσο, αυτή η φιλοσοφική θεώρηση δεν ήταν βιβλική και δημιούργησε στρεβλώσεις στην κατανόηση της Ενσάρκωσης και της Κένωσης του Χριστού.

Αμετάβλητος Θεός και Βιβλική Απόκλιση: Η Βίβλος όμως φαίνεται να μην στηρίζει αυτήν την έννοια του αμετάβλητου Θεού. Αντιθέτως, αναφέρει ότι ο Θεός μεταμελείται σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ., στην περίπτωση του Ιωνά και της Νινευή). Η ιδέα της κένωσης εί-

Άρειος

ναι μια έννοια που αποκαλύπτει έναν Θεό που «αδειάζει» τον εαυτό του από τις θεϊκές του ιδιότητες για να γίνει άνθρωπος.

Αυτή η μεταβολή της θεότητας του Χριστού μέσω της κένωσης δεν συμβαδίζει με την ιδέα ενός Θεού που είναι απόλυτα αμετάβλητος. Η κένωση προσφέρει μια αντίληψη για την ενεργό συμμετοχή του Θεού στην ιστορία του κόσμου και στην σωτηρία του.

Η αντίληψη για το αναλλοίωτο του Θεού μοιάζει με την παλιά κοσμολογική άποψη, «επιστημονικό στερεότυπο», ότι ο ήλιος γυρίζει γύρω από τη γη. Και οι δύο ιδέες στηρίζονταν σε παραδοχές που θεωρούνταν αδιαμφι-

σβήτητες για αιώνες.

Συνοψίζουμε, λοιπόν, μέχρι εδώ:

- Η *αμεταβλησία* του Θεού θεωρήθηκε δεδομένη, όπως και η γεωκεντρική θεωρία.
- Όταν νέες *ερμηνείες* (π.χ. η κένωση, ή ηλιοκεντρική θεωρία) πρότειναν διαφορετικές προσεγγίσεις, αντιμετωπίστηκαν με δυσπιστία και με επιθετικότητα.

Ακόμα και ο Μαρτίνος Λούθηρος, αν και πρωτοπόρος στη θεολογική ανανέωση μέσω της Μεταρρύθμισης, διατήρησε ορισμένα επιστημονικά και θεολογικά στερεότυπα της εποχής του. Ένα από αυτά ήταν η αποδοχή της γεωκεντρικής θεωρίας, η οποία κυριαρχούσε στην Ευρώπη από την εποχή του Πτολεμαίου και ενισχυόταν από την εκκλησιαστική παράδοση. Σε μια συζήτηση το 1539, φέρεται να είπε για τον Κοπέρνικο:

«Αυτός ο ανόητος θέλει να ανατρέψει ολόκληρη την επιστήμη της αστρονομίας. Αλλά η Αγία Γραφή μας λέει ότι ο Ιησούς του Ναυή διέταξε τον Ήλιο να σταθεί ακίνητος, όχι τη Γη.»

Ένα ακόμα παράδειγμα στερεοτύπου από την αρχαιότητα που μπήκε στην θεολογική σκέψη.

(6) Η ανάγκη για θεολογική επανεξέταση

Η συγκριτική μελέτη της επιστημονικής προόδου και της θεολογικής σκέψης αποκαλύπτει μια κοινή ανάγκη: τόσο η επιστήμη όσο και η θεολογία χρειάζονται επανεξέταση και αναθεώρηση των παραδοχών που θεωρούνται δεδομένες. Στην περίπτωση της θεολογίας, αν οι φιλοσοφικές απόψεις της αρχαιότητας είχαν εξεταστεί κριτικά σε σχέση με τη Βιβλική αποκάλυψη, ίσως να μην είχαν υιοθετηθεί τόσο αβασάνιστα, και οι θεολογικές απόψεις του Άρειανισμού, του Διφυσιτισμού και του Μονοφυσιτισμού. Λόγω αυτού του στερεοτύπου η επανεξέταση με βάση την Γραφή και χωρίς αυτές τις φιλοσοφικές θέσεις έγινε μόλις τον 19ο αιώνα.

Η φιλοσοφία και η επιστήμη συχνά καλούνται να αμφισβητήσουν τα παραδοσιακά στερεότυπα, και κάτι αντίστοιχο πρέπει να συμβεί και στη θεολογία, προκειμένου να φτάσουμε σε μια πιο πλήρη και αυθεντική κατανόηση της Βιβλικής αποκάλυψης και του έργου του Θεού.

Ας δούμε την αρχή της ιστορίας και της δογματικής διαφοράς που εξετάζουμε. Βρισκόμαστε στο έτος 318-320 μ.Χ., Πρωταγωνιστής ο Άρειος. Συνήθως για αυτούς που θεωρούνται αιρετικοί έχουμε μια άσχημη εικόνα για την προσωπικότητά τους. Ποιος ήταν όμως σαν προσωπικότητα ο Άρειος, σαν ιερέας, σαν ποι-

μένας, σαν προσωπικότητα διανοητή; Πότε ξεκίνησε να διδάσκει την διδασκαλία του;

Ο Άρειος, ο οποίος έπαιξε κεντρικό ρόλο στις πρώτες και μεγαλύτερες μεγάλες δογματικές διαμάχες της Εκκλησίας, ήταν μια προσωπικότητα που προκάλεσε έντονες αντιπαραθέσεις, αλλά και θαυμασμό από πολλούς για τις ικανότητές του. Για να κατανοήσουμε καλύτερα την αρχή της ιστορίας και τη φύση της διαμάχης που προκάλεσε, ας εξετάσουμε ποιος ήταν ο Άρειος και ποια ήταν η διδασκαλία του.

(7) Ποιος Ήταν ο Άρειος;

(α) Καταγωγή και εκπαίδευση:

Ο Άρειος γεννήθηκε περίπου το 256 μ.Χ. στη Λιβύη, πιθανότατα στην πόλη Κυρήνη. Ήταν καλά μορφωμένος, με βαθιά γνώση της

του.

(δ) Πότε ξεκίνησε να διδάσκει τη διδασκαλία του;

Η διδασκαλία του Αρείου ξεκίνησε γύρω στο 318-320 μ.Χ., όταν άρχισε να εκφράζει τις απόψεις του σχετικά με τη φύση του Χριστού. Η αφετηρία της διαμάχης ήταν η προσπάθειά του να διαφυλάξει την αμεταβλησία του Θεού, κάτι που δεν υποστήριζαν οι Γραφές, υποστηρίζοντας ότι ο Υιός του Θεού, ο Ιησούς Χριστός, δεν ήταν ομοούσιος με τον Πατέρα.

Ο Άρειος ήρθε σε σύγκρουση με τον επίσκοπο Αλεξάνδρειας, Αλέξανδρο, όταν υποστήριξε ότι ο Υιός ήταν κτίσμα του Θεού, έστω και το πρώτο και ανώτερο όλων των κτισμάτων. Αυτή η θέση του Αρείου προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, καθώς υπονόμει την πα-

Νωπογραφία της Α' Οικουμενικής Συνόδου, Sistine Salon στο Βατικανό

ελληνικής φιλοσοφίας, ιδίως του Νεοπλατωνισμού, που επηρέασε τις θεολογικές του απόψεις.

(β) Ιερατική και Ποιμαντική δράση:

Ο Άρειος υπηρέτησε ως πρεσβύτερος στην Αλεξάνδρεια, μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και κέντρο θεολογικής και φιλοσοφικής σκέψης. Ήταν χαρισματικός κήρυκας και ποιμένας, με έντονη ικανότητα να επικοινωνεί και να εμπνέει. Είχε ισχυρή επιρροή στον λαό, αλλά και σε πολλούς κληρικούς.

(γ) Προσωπικότητα:

Ο Άρειος ήταν ευσεβής, ασκητικός και ιδιαίτερα πειθαρχημένος, γεγονός που τον έκανε σεβαστό σε πολλούς. Ωστόσο, ήταν και έντονα διανοητικός, με έφεση στον ορθολογισμό, κάτι που τον οδήγησε να προσεγγίσει τη θεολογία μέσα από τη φιλοσοφία του Πλάτωνα και Αριστοτέλη που ήταν αναμφισβήτητη στην εποχή

ραδοσιακή κατανόηση της θεότητας του Χριστού.

Ο Άρειος χρησιμοποίησε κάθε μέσο για να διαδώσει τις απόψεις του. Συνέθεσε θεολογικά ποιήματα και ύμνους, που έγιναν ιδιαίτερα δημοφιλή μεταξύ των πιστών. Οι ιδέες του εξαπλώθηκαν γρήγορα, ιδιαίτερα λόγω της χαρισματικής του προσωπικότητας και της απλότητας με την οποία παρουσίαζε τα επιχειρήματά του.

Η Διπλή Όψη του Αρείου

- Θετικά Στοιχεία:

Ο Άρειος ήταν έντιμος, συνεπής και πιστός στις πεποιθήσεις του αν και ήταν λανθασμένες. Δηλαδή ήταν συνεπής στα συμπεράσματά του αφού είχε δεχθεί τον «ένα» και «αναλλοίωτο» θεό της αρχαίας Ελληνικής φιλοσοφίας. Λειτουργούσε με βάση την συνείδησή του η οποία όμως είχε στρεβλωθεί χωρίς να το γνωρίζει.

Είχε ευρεία απήχηση λόγω της ευγλωττίας

και της παιδείας του.

- Αρνητικά Στοιχεία:

Ο Άρειος θεώρησε σαν βάση σκέψης τις απόψεις της αρχαίας Ελληνικής φιλοσοφίας περί του «Αναλλοίωτου» του Θεού και ότι όλα προέρχονται από τον «ένα». Στηριζόμενος σε αυτή την βάση σαν αξίωμα χωρίς να την ελέγξει αν ήταν σύμφωνη με την Αγία Γραφή και εκτελώντας «λογικές διαδικασίες» οδηγήθηκε σε λανθασμένα συμπεράσματα και απομακρύνθηκε από τη βιβλική αποκάλυψη.

Οι απόψεις του διέσπασαν την Εκκλησία και προκάλεσαν μια από τις πιο σοβαρές κρίσεις στην ιστορία του Χριστιανισμού.

Η ιστορία του Αρείου είναι ένα παράδειγμα του πως η έντονη διανοητική αναζήτηση και η ερμηνεία της πίστης με βάση την φιλοσοφία που δεν είναι συμβατή με την Βίβλο μπορούν να οδηγήσουν σε βαθιές θεολογικές διαφορές και φυσικά σε λανθασμένα συμπεράσματα. Ο Άρειος δεν ήταν ένας απλός αιρετικός με την αρνητική έννοια του όρου, αλλά ένας άνθρωπος με πάθος για την αλήθεια. Έκανε όμως το λάθος να θεωρήσει αυτονόητη και χωρίς την ανάγκη απόδειξης, την φιλοσοφία της εποχής του, παρακάμπτοντας έτσι την άποψη της Βίβλου στη θεολογική του κατανόηση, προκαλώντας μεγάλες αναταραχές στην Εκκλησία.

Το ερώτημα όμως είναι, μόνος του επινόησε ο Άρειος τις θεωρίες του, ή υπήρξε θύμα στερεοτύπων που του μεταδόθηκαν;

Ισχύει το δεύτερο. Ο Άρειος ήταν σπουδαστής στην Σχολή της Αντιόχειας την οποία θα εξετάσουμε αμέσως παρακάτω.

2. Η σχολή της Αντιόχειας

Η σχολή της Αντιόχειας ήταν ένα από τα σημαντικότερα θεολογικά κέντρα του πρώιμου χριστιανισμού. Ιδρύθηκε τον 3ο αιώνα μ.Χ. και έδωσε έμφαση στη γραμματική και ιστορική ερμηνεία της Αγίας Γραφής. Επικεντρώθηκε στη διάκριση μεταξύ Θεού και δημιουργίας και στην ανθρωπολογία του Χριστού, γεγονός που επηρέασε τη θεολογία του Αρείου.

Βασικές Αρχές: Η σχολή της Αντιόχειας υιοθέτησε έναν ορθολογικό και φιλοσοφικό τρόπο σκέψης, επηρεασμένο από την ελληνική φιλοσοφία, κυρίως από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη.

Ο Λουκιανός της Αντιόχειας, ένας από τους σημαντικότερους δασκάλους της σχολής, δίδαξε έναν ορθολογικό μοναρχιανισμό που τόνιζε την απόλυτη μοναδικότητα του Θεού και τη διάκριση του Λόγου ως κατώτερης οντότητας.

(1) Η Επίδραση του Πλάτωνα

και του Αριστοτέλη

(α) Ο Πλάτωνας δίδασκε την ύπαρξη ενός υπέρτατου, τέλειου και αμετάβλητου όντος (η Ιδέα του Αγαθού), το οποίο είναι ξεχωριστό από τον υλικό κόσμο.

Η σχολή της Αντιόχειας υιοθέτησε την πλατωνική ιδέα της αμετάβλητης φύσης του Θεού, η οποία έγινε θεμελιώδης στη θεολογία του Αρείου. Ο Άρειος θεωρούσε ότι ο Θεός είναι απόλυτα υπερβατικός και αμετάβλητος, και επομένως ο Λόγος (ο Υιός) δεν μπορούσε να έχει την ίδια ουσία με τον Θεό.

(β) Ο Αριστοτέλης έδωσε έμφαση στη λογική, την αιτιακή σχέση και τη διαβάθμιση της ύπαρξης.

Ο Άρειος, επηρεασμένος από τη σχολή της Αντιόχειας, χρησιμοποίησε αριστοτελικές έννοιες για να εξηγήσει τη «δημιουργία του Λόγου» και έτσι συμπέρανε:

- Ο Θεός είναι η απόλυτη αρχή (πρώτη αιτία).
- Ο Λόγος (Υιός) είναι δημιούργημα του Θεού, ένα μεσάζον ον μεταξύ του Θεού και της δημιουργίας.

(2) Η επίδραση της σχολής της Αντιόχειας στον Άρειο

Η Διάκριση Θεού και Λόγου:

Η σχολή της Αντιόχειας δίδασκε τη διάκριση μεταξύ του Θεού και της δημιουργίας, κάτι που ο Άρειος υιοθέτησε για να υποστηρίξει ότι ο Λόγος δεν είναι ομοούσιος με τον Πατέρα. Ο Λόγος, κατά τον Άρειο, είναι κατώτερος του Θεού και έχει αρχή στην ύπαρξή του.

Η Εφαρμογή της Λογικής σε λανθασμένη βάση:

Ο Άρειος επηρεάστηκε από τη σχολή της Αντιόχειας στη χρήση λογικών επιχειρημάτων για τη θεολογία αλλά με λανθασμένη βάση. Υποστήριξε ότι εφόσον ο Θεός είναι αμετάβλητος, (το έθεσε σαν αξίωμα), ο Λόγος δεν μπορεί να είναι αιώνιος και ισότιμος με τον Πατέρα.

Η φιλοσοφική διαμόρφωση του Αρειανισμού:

Ο Άρειος συνέδεσε την πλατωνική ιδέα της υπερβατικότητας του Θεού με την αριστοτελική λογική για να εξηγήσει τη φύση του Λόγου. Αυτή η φιλοσοφική προσέγγιση διαμόρφωσε τις θεολογικές του απόψεις, αλλά ήταν σε λανθασμένη βάση και τον έφερε σε σύγκρουση με τη διδασκαλία των Γραφών.

Ποιος όμως ήταν ο ιδρυτής της Σχολής της Αντιόχειας; Ο Λουκιανός ίδρυσε την σχολή στην Αντιόχεια, όπου εκπαιδεύτηκε ο Άρειος. Η θεολογία του Λουκιανού, που έδινε έμφαση στη διάκριση μεταξύ του Θεού Πατέρα και του

Λόγου, επηρέασε τον Άρειο στη διαμόρφωση της δικής του διδασκαλίας.

Ο Λουκιανός ήταν εξαιρετικά μορφωμένος, με βαθιά γνώση της ελληνικής φιλοσοφίας, ιδιαίτερα του Πλατωνισμού και του Αριστοτελισμού. Η εκπαίδευσή του περιλάμβανε και τη ρητορική, γεγονός που ενίσχυσε τη διατύπωση των θεολογικών του απόψεων. Αλλά και ο Λουκιανός δεν επινόησε μόνος του αυτές τις ιδέες, γι' αυτό θα πρέπει να πάμε ακόμα πίσω στον χρόνο.

Ο Μοναρχιανισμός:

Ο μοναρχιανισμός ήταν μια θεολογική τάση που αναπτύχθηκε τον 2ο και 3ο αιώνα, με έμφαση στη μοναδικότητα του Θεού (μοναρχία). Υπήρχαν δύο μορφές μοναρχιανισμού:

- *Δυναμικός μοναρχιανισμός:*

Ο Χριστός ήταν άνθρωπος που έλαβε θεία δύναμη.

- *Τροπικός μοναρχιανισμός:*

Ο Πατήρ, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα είναι διαφορετικοί τρόποι (τρόποι εκδήλωσης) του ενός Θεού.

Ο Παύλος των Σαμοσατών⁴:

Ήταν επίσκοπος Αντιόχειας (260–268 μ.Χ.) και υποστήριξε τον δυναμικό μοναρχιανισμό. Δίδασκε ότι ο Χριστός ήταν απλός άνθρωπος, που απέκτησε θεία δύναμη (λόγος) όταν κατοίκησε σε αυτόν η θεία σοφία. Επηρεάστηκε από την ελληνική φιλοσοφία, ειδικά από τον Αριστοτελισμό, δίνοντας έμφαση στην ενότητα της θείας ουσίας και αρνούμενος κάθε διάκριση προσώπων στην Τριάδα.

Ο Λουκιανός ως μαθητής του Παύλου:

Ο Λουκιανός, θεολόγος και δάσκαλος στην Αντιόχεια, πιθανόν να επηρεάστηκε από τον Παύλο των Σαμοσατών. Αν και δεν ήταν άμεσα

μοναρχιανιστής, υιοθέτησε ορισμένα στοιχεία της θεολογίας του Παύλου, όπως η έμφαση στη μοναδικότητα του Θεού.

Τι παρατηρούμε με όλα όσα παραθέσαμε; Μια σειρά από μετάδοση απόψεων, όχι όμως Βιβλικών, αλλά επηρεασμένων από την φιλοσοφία της εποχής. Ο Παύλος Σαμοσατών επηρεασμένος από την αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία, διδάσκει τον Λουκιανό ο οποίος κατά μέρος ασπάζεται τις Θεωρίες του δασκάλου του. Ο Λουκιανός διδάσκει τον Άρειο πάλι με τις βασικές αρχές της αρχαία Ελληνικής φιλοσοφίας. Όλοι ταλαντούχοι ομιλητές και διανοητές αλλά με το ίδιο στερεότυπο που το μεταφέρει ο ένας στον άλλο την Φιλοσοφία του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη περί θεού και όχι την άποψη της Αγίας Γραφής.

3. Η θεωρία του Άρειου.

Οι λάθος ισχυρισμοί του

και οι αντικρούσεις στην θεωρία του

Η εμμονή του Άρειου ότι ο Ιησούς Χριστός ήταν κτίσμα δικαιολογείται κυρίως από τη θεολογική του αντίληψη για την απόλυτη μοναδικότητα και υπεροχή του Θεού Πατέρα, καθώς και από μια συγκεκριμένη ερμηνεία των Γραφών.

Ας δούμε πώς δομεί τη σκέψη του:

1) Η Μοναδικότητα του Θεού Πατέρα:

Ο Άρειος πίστευε ακράδαντα ότι ο Θεός Πατέρας ήταν ένας, ο μόνος, δημιουργήτης και άναρχος (χωρίς αρχή), η πηγή όλων των πραγμάτων.

Ο Θεός Πατέρας, κατά τον Άρειο, είναι απόλυτα ανώτερος και διαφορετικός από όλα τα άλλα όντα. Από αυτή την άποψη, αν ο Ιησούς ήταν αληθινός Θεός, αυτό θα σήμαινε ότι υπήρχαν δύο άναρχα όντα, κάτι που κατά τον Άρειο ήταν αδιανόητο, καθώς υπονόμει τη μοναδικότητα του Πατέρα.

Γιατί πίστευε όμως ο Άρειος στην μοναδικότητα του πατέρα; Απλά γιατί είχε δεχθεί ότι όλα προέρχονται από τον «ένα» της αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας. Τίποτα έξω από τον Πατέρα που ήταν κατά τον Άρειο ο «ένας» δεν μπορούσε να υπάρξει. Ο Πατέρας έπρεπε να είναι μοναδικός.

2) Ο Χριστός ως "πρώτο κτίσμα":

Σύμφωνα με τον Άρειο, ο Χριστός ήταν το πρώτο και ανώτερο δημιούργημα του Θεού. Αυτό σήμαινε ότι υπήρξε χρόνος (ή "χρονική στιγμή") κατά την οποία ο Υιός δεν υπήρχε, και ότι ο Υιός, αν και σημαντικός και ανώτερος όλων των άλλων δημιουργημάτων, δεν ήταν ομοούσιος (ίδιος στην ουσία) με τον Πατέρα,

αλλά ένα κτίσμα.

Αυτό το δόγμα διατυπώθηκε με τη φράση: "Ἦν ὅτε οὐκ ἦν" (ήταν κάποτε που ο Υἱός δεν υπήρχε). Γιατί πίστευε ο Ἀρειος ότι ο Υἱός είναι κτίσμα;

Επειδή πίστευε στον «ένα» της αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας από τον οποίο προέρχονται τα πάντα, άρα και ο Υἱός ήταν δημιουργήμα. Ο Ἀρειος βασίστηκε και πάλι στον Πλάτωνα και στον Αριστοτέλη χωρίς ουσιαστικά να λάβει υπόψη του τις Γραφές.

3) Γραφική βάση:

Ο Ἀρειος βρήκε ωστόσο χωρία που νόμιζε ότι υποστήριζαν την άποψή του και στηρίχτηκε σε αυτά για να υποστηρίξει τη θέση του. Ένα βασικό από αυτά ήταν το χωρίο από την Προς Κολ. 1:15, όπου ο Χριστός περιγράφεται ως **"πρωτότοκος πάσης κτίσεως"** (= πρώτο και ανώτερο δημιουργήμα), όπως το ερμήνευσε. Ο Ἀρειος ερμήνευσε αυτή τη φράση με τον πιο κυριολεκτικό τρόπο, θεωρώντας ότι ο Χριστός είναι μέρος της δημιουργίας (πρώτο μεν) αλλά όχι συναιώνιος με τον Πατέρα. Γιατί όμως έδωσε αυτή την ερμηνεία αν και γνώριζε τις Γραφές; Διότι όταν υπάρχει μια παγιωμένη αντίληψη μέσα μας, **ένα στερεότυπο**, μας εμποδίζει να δούμε δίπλα σ' αυτό τα αυτονόητα που εδώ είναι τα συμφραζόμενα στις Γραφές.

Μια βασική αρχή της ερμηνευτικής, την οποία ασφαλώς γνώριζε ο λόγιος Ἀρειος, είναι ότι για να δοθεί η απόδοση ενός εδαφίου πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνο τα άλλα σχετικά εδάφια αλλά και το περιβάλλον που βρίσκεται το εδάφιο. Κανένα απομονωμένο εδάφιο από μόνο του δεν δίνει την σωστή ερμηνεία. Ακόμα και ένα μόνο εδάφιο αν παραλειφθεί από τα συμφραζόμενα μπορεί να οδηγηθούμε σε λάθος ερμηνεία των Γραφών. Ο Ἀρειος δεν έλαβε υπόψη του τα άλλα εδάφια που δείχνουν ότι ο Ιησούς Χριστός είναι Θεός. Π.χ. Ιωάν. 1:1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Αλλά δεν έλαβε υπ' όψη ούτε και το περιβάλλον του εδαφίου που χρησιμοποίησε. Ποιο είναι το περιβάλλον του εδαφίου;

Κολοσσαείς 1:15 ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως 16 ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· 17 καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν 18 καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κε-

φαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· ὃς ἐστὶν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων 19 ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι 20 καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ δι' αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Επεξηγούμε τις δύο εκφράσεις **«πρωτότοκος πάσης κτίσεως»** και **«ὃς ἐστὶν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»** για να γίνουν κατανοητές σ' εμάς σήμερα.

Η λέξη **«πρωτότοκος»** έχει **τρεις τουλάχιστον έννοιες**:

Στο Λουκ. 2:7 χρησιμοποιείται με την κυριολεκτική σημασία (το παιδί που γεννιέται πρώτο από την μητέρα του).

Στο Εξοδ. 4:22 χρησιμοποιείται με την μεταφορική σημασία (σὺ δὲ ἐρεῖς τῷ Φαραὼ· τάδε λέγει Κύριος· υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ. Ὃπου το κράτος του Ἰσραὴλ είναι για τον Θεό το πρώτο που απέκτησε ο Θεός. Εννοείται ότι θα υπάρξει και δεύτερο. Αυτό είναι το σύνολο των εθνικών χριστιανών που σώζονται δια της πίστεως στο όνομα του Ἰησοῦ Χριστοῦ).

Στο Ψαλμ. 89:27 (88:28) (κἀγὼ πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν, ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς) όπου χρησιμοποιείται για να δείξει μια **θέση ανωτερότητας, υπεροχής, μοναδικότητας**. Με αυτήν την τελευταία σημασία χρησιμοποιείται και εδώ, (**«πρωτότοκος πάσης κτίσεως»**) όπου ο Χριστός είναι ο ανώτερος, ο μοναδικός ηγέτης. **Εἶναι τίτλος προνομίου θέσης και όχι χρονική σειρά γέννησης.**

Ο Χριστός ως "Πρωτότοκος" στην Ανάσταση:

Στο εδάφιο 18, ο Παῦλος λέει: «ο οποίος είναι αρχή, πρωτότοκος από τους νεκρούς, για να γίνει αυτός πρωτεύων σε όλα». Αυτό δείχνει ότι τα εδάφια αναφέρονται στην ανάσταση του Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ο Χριστός, μέσω της αναστάσεώς Του, είναι ο πρώτος που αναστήθηκε. Είναι η αρχή μιας νέας δημιουργίας που εισάγεται με τη νίκη Του επί του θανάτου.

Η Ανάσταση ως Νέα Δημιουργία:

Με την ανάσταση του Χριστοῦ, εγκαινιάζεται η καινούργια ανθρωπότητα που ζει ενωμένη με τον Θεό. Ο Χριστός είναι ο "πρώτος" αυτής της νέας τάξης πραγμάτων. Ο απόστολος Πέτρος στηρίζει αυτή τη θεώρηση: 1Πετρ. 1:3:

Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ κατὰ τὸ πολὺ

*αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα
ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ
νεκρῶν.*

Ὁ Πρώτος της Νέας Δημιουργίας:

Ὁ Χριστός, ως «πρωτότοκος», είναι ο πρώτος καρπός αυτών που θα αναστηθούν (1Κορ. 15:20).

*«Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν
ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο».*

Είναι ο «ἐσχάτος» Ἀδάμ (1Κορ. 15:45-49), που φέρνει ζωή και δικαίωση στη θέση του θανάτου και της αμαρτίας που κληρονομήθηκαν από τον πρώτο Ἀδάμ. Ὁ Χριστός είναι η αρχή μιας νέας τάξης. Ένας κόσμος που δεν υπόκειται πλέον στη φθορά και τον θάνατο, αλλά ζει στην αιώνια παρουσία του Θεού.

Επανερχόμαστε στον Ἀρειο.

Ὁ Ἀρειος δεν ήταν ένας απλός πιστός που διάβαζε επιφανειακά την Α. Γραφή. Ήταν ένας λόγιος και πολύ βαθύς μελετητής. Γεννώνται λοιπόν τα παρακάτω ερωτήματα.

- Γιατί αγνόησε το εδάφιο από το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο 1:1;
- Γιατί μεταχειρίστηκε ένα απομονωμένο εδάφιο για να υποστηρίξει την θεωρία του ότι ο Υιός είναι κτίσμα ενώ και ο απλός μελετητής βλέπει ότι είναι συνδεδεμένο με την ανάσταση του Ιησού Χριστού και όχι με την δημιουργία του;

Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα είναι η εξής:

Μέσα του υπερτερούσαν οι φιλοσοφικές απόψεις του περί του «ενός» που υπήρχαν σαν **βάση - αξίωμα** και δεν άλλαζαν, και έτσι όλα έπρεπε να τα προσαρμόσει σε **αξιώματα που ήταν έξω από την Αγία Γραφή**.

Η πλατωνική ιδέα του "Ένα" ως ανώτερη ουσία και των κατωτέρων οντοτήτων ως εκπορεύσεις, καθώς και το «αναλλοίωτο του θεού» έγιναν η φιλοσοφική βάση της θεολογίας του.

Η Αντίθεση του με τον Σαβελλιανισμό:

Μια άλλη αιτία της εμμονής του Ἀρειου μπορεί να ήταν η προσπάθειά του να απορρίψει τον Σαβελλιανισμό, μια θέση που θεωρούσε ότι ο Πατέρας, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα ήταν απλώς διαφορετικές εκδηλώσεις του ίδιου Θεού. Ὁ Ἀρειος ήθελε να διατηρήσει μια ξεκάθαρη διάκριση μεταξύ του Πατέρα και του Υιού, ώστε να μην ταυτίζονται.

Ὁ συλλογισμός του Ἀρειου και η κένωση:

Ὁ Ἀρειος πιθανότατα σκέφτηκε ότι εάν ο Χριστός ήταν αληθινός Θεός, θα ήταν αδύνατον να "κενώσει" τον εαυτό του ή να στερηθεί τις ιδιότητες του, διότι κάτι τέτοιο θα συνι-

στούσε αλλαγή στη φύση του Θεού.

Για τον Ἀρειο, ο Θεός δεν μπορεί να υποστεί αλλαγή ή περιορισμό, καθώς αυτό θα αναιρούσε την αναλλοίωτη και αιώνια φύση Του. Εφόσον ο Χριστός βίωσε ανθρώπινες εμπειρίες και υπέστη αλλαγές, αυτό υποδήλωνε, με βάση τις αρχές του Ἀρειου, ότι δεν μπορεί να είναι ομοούσιος με τον Πατέρα, δηλαδή Θεός, κατά συνέπεια είναι ένα κτίσμα. Δεχόταν ότι ο Θεός δεν αλλοιώνεται. Ότι η μεταβολή του Θεού είναι ασύμβατη με την έννοια του.

Τελικό συμπέρασμα

Η μελέτη μας καταλήγει σε μια σημαντική διαπίστωση:

Οι δογματικές διαφορές και οι θεολογικές παρανοήσεις συχνά προκύπτουν όταν οι θεολόγοι και οι μελετητές, παραβλέπουν την άμεση και αυθεντική Γραφική αποκάλυψη και επιτρέπουν σε εξωτερικές φιλοσοφικές ή επιστημονικές αντιλήψεις της εποχής τους να κατευθύνουν το πιστεύω τους.

Ὁ Ἀρειος είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της διαδικασίας. Η εμμονή του ότι ο Ιησούς Χριστός ήταν «κτίσμα» και όχι Θεός προήλθε από την επιρροή των φιλοσοφικών ιδεών που κυριαρχούσαν στην εποχή του. Οι έννοιες του «ενός» και του «αναλλοίωτου» Θεού από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη είχαν παγιωθεί τόσο ισχυρά στην σκέψη των διανοούμενων της εποχής, που θεωρήθηκαν δεδομένες και αδιαμφισβήτητες. Όποιος αμφισβητούσε αυτές τις φιλοσοφικές αντιλήψεις κινδύνευε να τεθεί εκτός των διανοητικών κύκλων. Είναι επίσης σημαντικό ότι η φιλοσοφία και η επιστημονική σκέψη της εποχής επηρέαζαν τόσο τη θεολογική σκέψη ώστε να παραγνωρίζεται η Γραφή.

Ὁ Ἀρειος, αν και με έμφυτο δυναμισμό και μόρφωση, φαίνεται να «σύρθηκε» από αυτή την κυρίαρχη διανοητική ατμόσφαιρα, επηρεαζόμενος από τα **φιλοσοφικά στερεότυπα** της εποχής.

Αυτή η παράδοση συνεχίστηκε στους αιώνες, με αποτέλεσμα οι θεολόγοι και οι διδάσκαλοι να παραμένουν «εγκλωβισμένοι» στις υπάρχουσες φιλοσοφικές ή επιστημονικές παραδοχές, συχνά παραμελώντας τη βιβλική αλήθεια.

Αυτό που προκύπτει από την ανάλυσή μας είναι ότι η «συνεχιζόμενη παράδοση» των φιλοσοφικών και επιστημονικών στερεοτύπων δεν αφορά μόνο την αρχαία εποχή του Ἀρειου, αλλά και πιο πρόσφατες περιόδους.

Ένα σύγχρονο παράδειγμα είναι ο John Stott

(1921 - 2011), ο οποίος, αν και εξαιρετικός μελετητής, επηρεάστηκε από τις σύγχρονες επιστημονικές σκέψεις, προσπαθώντας να συμφιλιώσει την Βιβλική αφήγηση της δημιουργίας με τη θεωρία της εξέλιξης.

Στο βιβλίο του «το πρόβλημα του πόνου» υποστηρίζει την θειστική εξέλιξη. Όπως στην περίπτωση του Άρειου, έτσι και στον Stott βλέπουμε τη δύναμη των επικρατουσών κοσμοθεωριών να επηρεάζουν την ερμηνεία της Γραφής.

Αυτός ο παραλληλισμός δείχνει τη συνεχιζόμενη ανάγκη να βασιζόμαστε αποκλειστικά στη Γραφή και να μην επιτρέπουμε σε εξωτερικές φιλοσοφικές ή επιστημονικές ή πολιτιστικές πιέσεις να επηρεάσουν τη θεολογική μας κατανόηση και την ερμηνεία των Γραφών.

Ο αείμνηστος δάσκαλός μας στο Βιβλικό σχολείο του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βίβλου των Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών, Γιώργος Φερεντίνος, τόνιζε ότι «ο ιδανικότερος τρόπος για την ορθή κατανόηση της Γραφής ορθά είναι να μην έχει κάποιος προϋπάρχουσες γνώσεις». Και αυτό είναι απόλυτα σωστό. Κάθε εποχή φέρει τα δικά της φιλοσοφικά και επιστημονικά στερεότυπα που μπορούν να επηρεάσουν και τους πιο σοβαρούς μελετητές, γι' αυτό είναι κρίσιμο να εξετάζουμε τη Γραφή χωρίς προκαταλήψεις ή εξωτερικές επιρροές⁴.

Ευχαριστίες

Με βαθιά εκτίμηση και ευγνωμοσύνη, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στους συνεργάτες μου, **Θάνο Νικολόπουλο** και **Παναγιώτη Πεπονάκη**, καθηγητές του **Βιβλικού Σχολείου του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βίβλου**.

Η πολύτιμη συμβολή τους, οι εύστοχες παρατηρήσεις και οι προσεκτικές διορθώσεις τους υπήρξαν ανεκτίμητες στη διαμόρφωση αυτού του κειμένου.

Επίσης, ευχαριστώ από καρδιάς όλους εκείνους που με ενθάρρυναν και με ώθησαν να αποτυπώσω αυτές τις σκέψεις στο χαρτί. Η υποστήριξή τους ήταν πολύτιμη σε κάθε βήμα αυτής της διαδρομής.

Σε επόμενο άρθρο θα εξετάσουμε,

Πως αντέδρασε ο Μέγας Αθανάσιος; Ήταν και αυτός επηρεασμένος από την αρχαία Ελληνική φιλοσοφία; Γιατί διέτύπωσε την πρώτη βασική ιδέα του διφωτισμού που κυριαρχεί μέχρι σήμερα; Ακολούθησε και αυτός το στερεότυπο της αρχαίας ελληνικής Φιλοσοφίας;

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Με την μελέτη μας αυτή δεν στοχεύουμε να εξετάσουμε το ιστορικό πλαίσιο του Χριστολογικού προβλήματος όπως αυτό αναπτύχθηκε μέχρι σήμερα. Ο αναγνώστης αν θέλει να έχει μια αρκετά σύντομη αλλά εμπειρισταμένη περιγραφή μπορεί να ανατρέξει πρώτα το βιβλίο «Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ΥΙΟΣ ΘΕΟΥ – ΥΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ» του AUG. GRETLER στο κεφάλαιο «ιστορική σύνοψη του Χριστολογικού δόγματος» αλλά και στο βιβλίο «Ο ΛΟΓΟΣ ΕΓΙΝΕ ΣΑΡΞ» του Γεράσιμου Ζερβόπουλου.

Και τα δύο είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα www.koinoniaeeee.gr στο τμήμα **BIBΛΙΟΘΗΚΗ**. Πρόθεση μας είναι να δείξουμε ότι οι δογματικές διαφορές δημιουργούνται από συλλογισμούς που βασίζονται σε λάθος βάση όσο και αν αυτή αν είναι αποδεκτή στον αιώνα που πραγματοποιούνται. Συγκεκριμένα εδώ στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία.

2. Από την ομιλία του στην Γενική Συνέλευση της Κοινωνίας Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών του 2024
3. Τι πίστευε ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης σε σχέση με το θέμα μας.

Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης είχαν θεμελιώδεις απόψεις για το ζήτημα της εκπόρευσης όλων των πραγμάτων από μία αρχή και τη φύση του "αναλλοίωτου". Αυτές οι απόψεις διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τη μεταγενέστερη φιλοσοφία και θεολογία.

Πλάτων

Ο Πλάτων πίστευε ότι όλα τα όντα και τα φαινόμενα στον κόσμο των αισθήσεων έχουν την αιτία τους σε μία ανώτερη αρχή, την οποία ονόμαζε "Ιδέα του Αγαθού". Στα έργα του "**Πολιτεία**" (Book VI, 509b–511e) και "**Τίμαιος**", παρουσιάζει αυτή την έννοια ως το απόλυτο και αναλλοίωτο θεμέλιο του σύμπαντος.

Η Ιδέα του Αγαθού είναι η πηγή όλης της τάξης και της γνώσης στον κόσμο των αισθήσεων, αλλά η ίδια παραμένει πέρα από κάθε αλλαγή ή κίνηση.

Για τον Πλάτωνα:

- Η Ιδέα του Αγαθού είναι αιώνια και αναλλοίωτη, υπερβατική σε σχέση με τον υλικό κόσμο.
- Από την Ιδέα του Αγαθού προέρχονται όλες οι άλλες ιδέες και, κατ' επέκταση, όλα τα όντα του υλικού κόσμου.
- Αυτή η αρχή δεν υφίσταται καμία αλλαγή ή φθορά, γεγονός που την καθιστά απόλυτα αναλλοίωτη.

Αριστοτέλης

Ο Αριστοτέλης αναπτύσσει μια πιο κοσμολογική προσέγγιση στο έργο του **"Μετά τα Φυσικά"** και ειδικά στο βιβλίο Λάμδα (Λ), όπου εισάγει την έννοια του **"Πρώτου Κινούντος"**.

Ο Πρώτος Κινούν, κατά τον Αριστοτέλη, είναι η πρώτη αιτία όλων των πραγμάτων και η πηγή της κίνησης στο σύμπαν, αλλά ο ίδιος δεν υφίσταται καμία αλλαγή ή κίνηση.

Για τον Αριστοτέλη:

- Ο Πρώτος Κινούν είναι αναλλοίωτος, αμετάβλητος και αιώνιος.
- Είναι καθαρή ενέργεια (*actus purus*) και δεν περιέχει καμία δυνατότητα (*potentiality*) για αλλαγή.
- Όλος ο κόσμος και οι κινήσεις του προέρχονται από αυτόν, αλλά ο ίδιος ο Πρώτος Κινούν δεν υπόκειται σε καμία κίνηση ή φθορά.
- Το σύμπαν είναι αιώνιο και η κίνηση σε αυτό προκαλείται από την επιθυμία για το τέλειο (που αντιπροσωπεύεται από τον Πρώτο Κινούν).

Αυτές οι ιδέες για την αναλλοιωτότητα και την προέλευση όλων των πραγμάτων από μία ανώτερη αρχή έγιναν θεμελιώδεις στη μεταγενέστερη φιλοσοφική και θεολογική σκέψη, επηρεάζοντας τον Χριστιανισμό, ειδικά στη διατύπωση της σχέσης του Θεού με τη δημιουργία.

Συγκεκριμένα κείμενα:

- Πλάτων, **"Πολιτεία"**
- Πλάτων, **"Τίμαιος"**
- Παρμενίδης: Σε αυτό το έργο, ο Πλάτων αναλύει την έννοια του **"Ενός"** σε διάλογο με τη φιλοσοφία του Παρμενίδη. Εδώ αναφέρεται στη δυνατότητα ύπαρξης του **"Ενός"** ως το απόλυτα αμετάβλητο και άφθαρτο, μια ενότητα από την οποία προέρχονται όλες οι διαφοροποιήσεις του κόσμου.
- Αριστοτέλης, **"Μετά τα Φυσικά"**, βιβλίο Λάμδα

Αυτά τα έργα αποτελούν θεμέλιο της φιλοσοφικής προσέγγισης για την αιτία του κόσμου από τον ένα και το αναλλοίωτο αυτής της ανώτερης αρχής.

4. Μια πιθανή ένσταση σχετικά με την επίδραση της ελληνικής φιλοσοφίας στον Παύλο των Σαμοσατών, τον Λουκιανό της Αντιόχειας και, κατ' επέκταση, στον Άρειο, είναι ότι την εποχή τους δεν είχε ακόμη διαμορφωθεί πλήρως ο κανόνας της Καινής Διαθήκης. Ωστόσο, τα βασικά κείμενα, ήταν ήδη διαθέσιμα και κυκλοφορούσαν ευρέως στις εκκλησίες. Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι, ουσιαστι-

κά, είχαν στα χέρια τους τη μαρτυρία της Καινής Διαθήκης, η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αντίβαρο στις φιλοσοφικές επιρροές της εποχής. Επιπλέον, η Παλαιά Διαθήκη, που αναμφίβολα κατείχαν και μελετούσαν, παρουσιάζει ξεκάθαρα τη μεταβλητότητα του Θεού στη σχέση Του με τον άνθρωπο, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την απόλυτη αμετάβλητη φύση του Θεού, όπως την αντιλαμβάνονταν οι Έλληνες φιλόσοφοι.

Βιβλία της Καινής Διαθήκης που κυκλοφορούσαν ευρέως τον 3ο αιώνα μ.Χ.:

1. Τα τέσσερα Ευαγγέλια

(Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς, Ιωάννης) – Ήταν ήδη αποδεκτά και διαδεδομένα στις εκκλησίες. Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, μάλιστα, είχε ιδιαίτερη σημασία στις χριστολογικές συζητήσεις, καθώς περιέχει ξεκάθαρες αναφορές στη θεϊκή φύση του Χριστού (π.χ. Ιωάν. 1:1, 1:14).

2. Οι Πράξεις των Αποστόλων

Ήταν γνωστές και κυκλοφορούσαν στις εκκλησίες, καθώς περιέγραφαν την εξάπλωση του Χριστιανισμού και τη δράση των αποστόλων.

3. Οι επιστολές του Παύλου

Οι περισσότερες επιστολές του Παύλου (Ρωμαίους, Α' & Β' Κορινθίους, Γαλάτες, Εφεσίους, Φιλιπησίους, Κολοσσαείς, Α' & Β' Θεσσαλονικείς, Α' & Β' Τιμόθεο, Τίτο, Φιλήμονα) κυκλοφορούσαν ήδη και θεωρούνταν αυθεντικά κείμενα με θεολογική αυθεντία.

4. Η Επιστολή προς Εβραίους

Ήταν γνωστή, αν και υπήρχαν συζητήσεις σχετικά με τη συγγραφική της προέλευση.

5. Η Α' Επιστολή του Πέτρου και η Α' Επιστολή του Ιωάννη

Χρησιμοποιούνταν ευρέως στις εκκλησίες.

Βιβλία που υπήρχαν αλλά δεν είχαν γενική αποδοχή ακόμα

- Β' & Γ' Ιωάννου, Β' Πέτρου, Ιούδα, Ιακώβου, Αποκάλυψη του Ιωάννη

Ορισμένα από αυτά ήταν γνωστά, αλλά δεν είχαν πλήρη αποδοχή από όλες τις εκκλησίες. Η Αποκάλυψη, για παράδειγμα, είχε διαφορετική αποδοχή σε Ανατολή και Δύση.

Συμπέρασμα

Αν και ο κανόνας της Καινής Διαθήκης δεν είχε ακόμη οριστικοποιηθεί, ο Παύλος των Σαμοσατών είχε στη διάθεσή του τα τέσσερα Ευαγγέλια και τις επιστολές του Παύλου, που κυκλοφορούσαν ευρέως. Επομένως, είχε πρόσβαση σε κείμενα που παρουσίαζαν ξεκάθαρα τη θεότητα του Χριστού. Αυτό ενισχύει την άποψη ότι η θεολογία του επηρεάστηκε περισσότερο από φιλοσοφικές αντιλήψεις παρά από την ίδια τη Γραφή.

Η Ομολογία μου

Σωφρονία Μακροπούλου - Ντεμίρη

Γεννήθηκα στο Αγρίνιο όπου και μεγάλωσα με τα δυο αδέρφια μου και τους καλούς γονείς μου. Όταν ήμουν στο Δημοτικό πηγαίναμε με το Σχολείο μας στην κρατική εκκλησία. Μια φορά μίλησε ένας ιερέας και μου άρεσαν τα λόγια γιατί ήταν απλά και κατανοητά. Είπα μέσα μου «γιατί δεν τα μιλάνε έτσι οι ιερείς αλλά

και μου είπε «διάβασε Νίτσα». Μας εξηγούσε λίγα πράγματα και συχνά μας έλεγε «όταν πάτε στην εκκλησία μην φυλάτε τις εικόνες. Ο Θεός δεν είναι εκεί αλλά στην καρδιά μας. Πρέπει να κάνουμε το καλό και να του ζητούμε να μας φωτίζει πώς να ζούμε για αυτόν».

Στο σπίτι μας είχε έρθει ένα ζευγάρι, ο αδελφός

τα τραγουδούν και εμείς δεν τα εννοούμε;». Ο πατέρας μου είχε προβλήματα υγείας με τα μάτια του και κατά διαστήματα πήγαινε στην Αθήνα. Μια φορά στο νοσοκομείο κάποιος του έδωσε μια Καινή Διαθήκη και του είπε «να τη διαβάζεις εδώ θα βρεις όλη την αλήθεια». Όταν ήρθε στο σπίτι μου έδωσε το ευαγγέλιο

Μπέλος, τυφλός, με την σύζυγό του Ελένη. Μου άρεσε πολύ η προσευχή τους. Η Ελένη κάθε λίγο έλεγε «Δόξα τω Θεώ, Αμήν», μέσα από την καρδιά της, σαν να βάζει την σφραγίδα επιβεβαίωσής της. Αρχισα να διαβάζω το ευαγγέλιο αλλά δεν καταλάβαινα πολλά και ζητούσα από τον Θεό να με φωτίσει. Επέμενα σε αυ-

τό.

Ο καλός Θεός μας έστειλε τον Νίκο Μπαρδούτσο με τον Γεράσιμο Μαρκεζίνη. Άλλες φορές στο χωριό μας (Καμίνια Πατρών) ερχόταν ο Δημήτρης Γκίκας και ο Θάνος Καρμπόνης. Μάλιστα μια φορά ο Θάνος ήρθε μέχρι το χωράφι για να μας βρει και το εκτιμήσαμε πολύ αυτό. Όταν ερχόταν ο Νίκος Μπαρδούτσος με την Αγγελική μας άρεσε πολύ που συζητούσαμε πνευματικά και τους παρακαλούσαμε να έρχονται πιο συχνά. Μας απαντούσαν «εσείς να προσεύχεσθε και ο Θεός θα δείξει». Μετά από κάποια επίσκεψή τους, η αδελφή μου η

Το καλοκαίρι πήγα στο Σούνιο, τον Αύγουστο. Η Αγγελική, σύζυγος του Νίκου Μπαρδούτσου, μου είπε ότι αν ήθελα μπορούσα να βοηθήσω στην κουζίνα, όπου και πήγα. Σε κάποια στιγμή έρχεται ο Γιώργος Μπούσιος λέγοντας «όσοι είστε εδώ ελάτε να βάλουμε τα καρπούζια μέσα». Κάναμε μια σειρά και τα δίναμε ο ένας στον άλλο. Στην σειρά ήταν και ένα νέο παλληκάρι ο Παύλος. Καθώς τον είδα, ήρθε μια αγαλλίαση μέσα μου κάτι το οποίο ένιωσα και ο ίδιος όπως μου εξομολογήθηκε αργότερα. Ο Παύλος άφησε για λίγο το μαγείρεμα και ήρθε εκεί που μάζευα το ψωμί για να το βάλω

Παρθενία και εγώ γονατίσαμε ζητώντας από τον Θεό να τους φέρει κοντά μας. Μετά από τέσσερις ημέρες έρχονται και μας λένε «θα μένουμε στο Αγρίνιο». Με μια φωνή εγώ και η αδελφή μου, χαρούμενες λέμε, «προσευχηθήκαμε για αυτό».

Ήταν τότε που ζήτησα από τον Κύριο «θέλω να μισήσω ότι δεν θέλεις και να αγαπήσω ότι είναι Δικό Σου». Άρχισα τότε να καταλαβαίνω τον Λόγο Του και να χαίρομαι. Ασκούσα την κομμωτική τέχνη και είχα κάποιες πελάτισσες. Ενώ μέχρι τότε τους έβαζα να διαβάζουν ρομάντζα, σταμάτησα και έβαλα μπροστά τους μια Αγία Γραφή. Τους μιλούσα με θάρρος για την Σωτηρία της ψυχής μου. Η μαμά μου δεν ήταν ακόμα αναγεννημένη τότε. Εκείνη την εποχή άρχισαν τα προξενιά για μένα. Η μητέρα μου με προέτρεψε να αποφασίσω. Εγώ άρχισα να προσεύχομαι για αυτό το θέμα.

στο φούρνο και μου είπε δύο λέξεις «Θέλεις να παντρευτούμε;». Του απάντησα «ναι». Το είπαμε στον Θεό και στους γονείς μου. Σε τρεις μήνες παντρευτήκαμε στην εκκλησία της Πάτρας. Ο Κύριος μας χάρισε 3 κορίτσια και τρία αγόρια. Υπηρετούμε και δοξάζουμε τον Κύριό μας, στο χωριό που μένουμε στα Καμίνια Πατρών. Α΄Κορινθίους 1:18: Επειδή, ο λόγος τού σταυρού σ' εκείνους μεν που χάνονται είναι μωρία, σε μας, όμως, που σωζόμαστε είναι δύναμη Θεού.

Α΄Κορινθίους 1:27: Αλλά, ο Θεός διάλεξε τα μωρά τού κόσμου, για να καταντροπιάσει τούς σοφούς· και τα ανίσχυρα τού κόσμου διάλεξε ο Θεός για να καταντροπιάσει τα ισχυρά·

Α΄Κορινθίους 1:31: ώστε, όπως είναι γραμμένο: «Εκείνος που καυχάται, στον Κύριο ας καυχάται».

"Εσείς ρωτάτε, εμείς απαντάμε"

με φως από την Αγία Γραφή και την έγκυρη επιστήμη

Αυτή η στήλη έχει σκοπό να απαντά στις ερωτήσεις σας με απλά και κατανοητά λόγια. Έμπειροι εργάτες του Ευαγγελίου, με βάση την Αγία Γραφή αλλά και την έγκυρη επιστημονική γνώση, σας προσφέρουν ουσιαστικές και τεκμηριωμένες απαντήσεις.

Ερώτηση 1:

Γιατί βάφουμε κόκκινα αυγά το Πάσχα;

Το βάψιμο των κόκκινων αυγών το Πάσχα έχει ρίζες του κυρίως στη χριστιανική παράδοση, αλλά ενσωματώνει και στοιχεία από προ-χριστιανικά έθιμα.

Χριστιανικός συμβολισμός

Το κόκκινο χρώμα συμβολίζει το αίμα του Χριστού που έχυθη στη Σταύρωση. Το αυγό είναι σύμβολο ζωής και Αναστάσεως. Όπως από το «νεκρό» τσόφλι βγαίνει ζωή, έτσι και ο Χριστός «έσπασε» τον θάνατο και αναστήθηκε.

Λαϊκοί θρύλοι και παραδόσεις

Ένας θρύλος αναφέρει ότι όταν η Μαρία πήγε να δει τον Υιό Της στο Σταυρό κρατώντας ένα καλάθι με αυγά που έγιναν κόκκινα από το αίμα Του. Άλλος θρύλος λέει ότι μία γυναίκα δεν πίστευε στην Ανάσταση και είπε: «άν αναστήθηκε, τότε αυτά τα αυγά να γίνουν κόκκινα» - και έγιναν!

Προχριστιανικά έθιμα

Στους αρχαίους πολιτισμούς, το αυγό γνώρισε συμβολισμό γονιμότητας, ανανέωσης της φύσης, και συνέπιπτε με την εαρινή ισημερία. Ήταν σύμβολο δημιουργίας και καινούργιου ξεκινήματος.

Πότε τα βάφουμε;

Σύμφωνα με την παράδοση, τη Μεγάλη Πέμπτη, μαζί με το ζύμωμα των κουλουριών και των τσουρεκιών.

Τι συμβολίζει το τσούγκρισμα;

Η Ανάσταση και η νίκη της ζωής: Όπως σπάμε το αυγό και αποκαλύπτεται το «ζωντανό» εσωτερικό, έτσι κι ο Χριστός «έσπασε» τον τάφο και αναστήθηκε.

Ο συμβολισμός του κελύφους: Το τσόφλι είναι σαν τον τάφο: σκληρό και σιωπηλό, αλλά μέσα του κρύβεται ζωή.

Το τσούγκρισμα θυμίζει τη ρήξη με τον θάνατο και την Ανάσταση. Και φυσικά, έχει και το παιχνιδιάρικο στοιχείο! Όποιος έχει το αυγό που δεν σπάει, θεωρείται τυχερός για τη χρονιά.

Τι λέμε όταν τσουγκρίζουμε;

Ο πρώτος λέει: **Χριστός Ανέστη!** . Ο άλλος απαντά: **Άληθώς Ανέστη!**

Και η ουσία;

Ο συμβολισμός - αν τον δούμε με ψυχρή λογική - είναι απλοϊκός ή και αστείος. Δηλαδή ... αυγό, αίμα, τσούγκρισμα = Ανάσταση; Αν το απογυμνώσεις από τον πολιτισμικό και συναισθηματικό του μανδύα, μοιάζει παράλογο.

Γιατί όμως υπάρχουν αυτά τα έθιμα; Ο άνθρωπος έχει ανάγκη να υλικοποιεί το άυλο. Έτσι γεννιούνται αυτά τα έθιμα: δεν έχουν πνευματική σχέση με την Ανάσταση. Όμως, αν μένουμε μόνο στο έθιμο και ξεχνάμε την ουσία, τότε ζούμε απλώς την παραστατική ευσέβεια - που φαίνεται αλλά δεν μεταμορφώνει.

Τι λέει ο Θεός για αυτό;

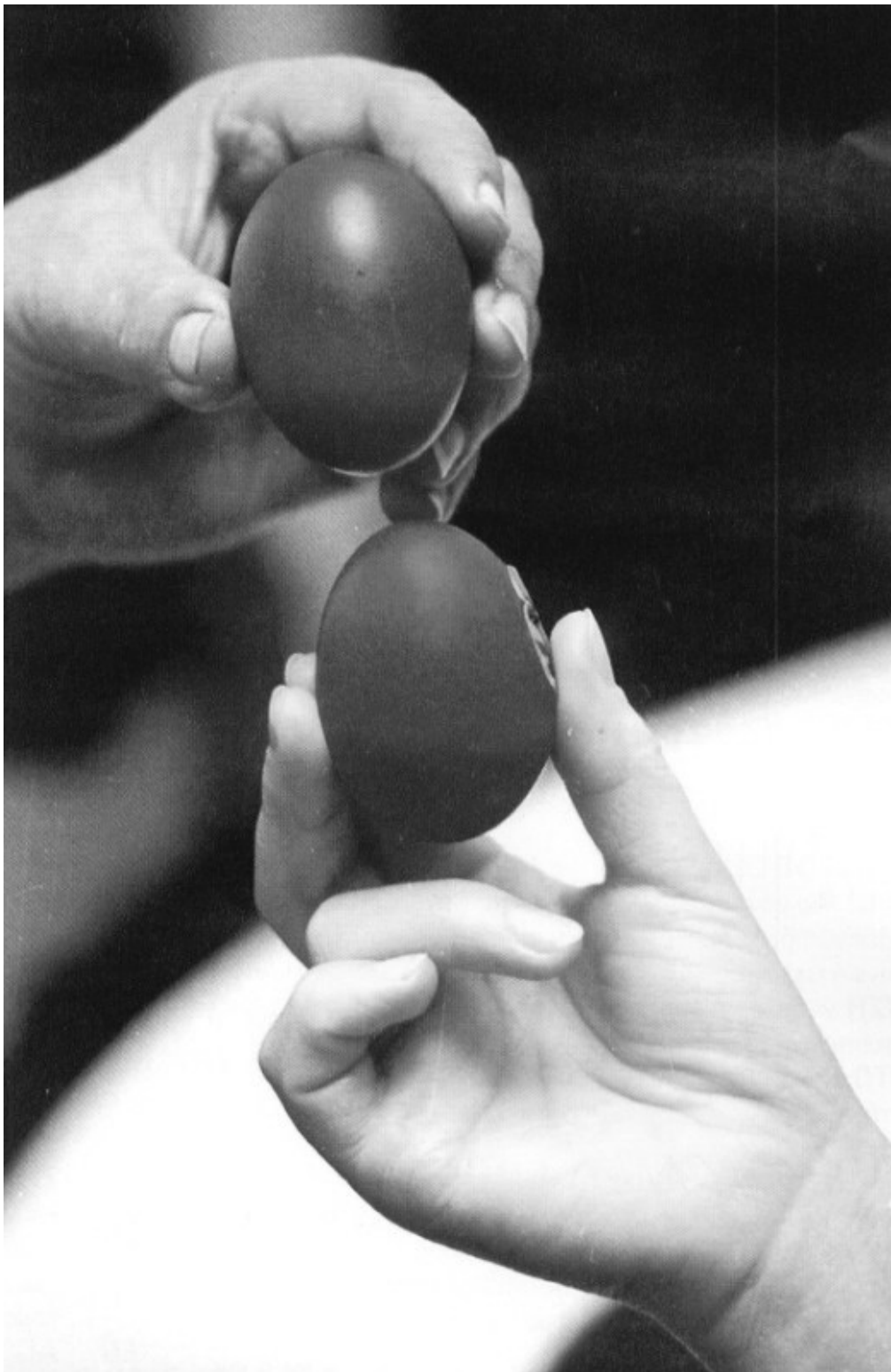
Στην Παλαιά Διαθήκη βλέπουμε πόσο ξεκάθαρα μιλά: «Μίσησα τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ τὰς ἐορτὰς ὑμῶν· οὐ φέρω ἀνομίαν καὶ πανήγυριν. Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰς ἐορτὰς ὑμῶν ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ μου· ἐγενήθησαν ἐπ' ἐμὲ εἰς κόπον, καὶ παρηλλέγην φέρων.»(Ησαΐας 1:13,14)

Δεν μετρούν οι τελετές χωρίς μετάνοια, πίστη και δικαιοσύνη. Το αυγό δεν δείχνει Ανάσταση, αν η καρδιά δεν αλλάξει.

Ο Λόγος του Θεού είναι: απλός, αλλά όχι

απλοϊκός - καθαρός και άμεσος. Είναι λογικός γιατί μιλά στον νου και την καρδιά. Είναι ουσιαστικός. Δεν ζητά φιγούρα, ζητά υπακοή και αγάπη.

Τελικά σαν συνειδητοί χριστιανοί μπορούμε να βάφουμε και να τσουγκρίζουμε

αυγά;

Δεν είναι λάθος να συμμετέχουμε σε κάποια έθιμα - αρκεί να μην ξεχνούμε την ουσία. Αν γνωρίζουμε την αλήθεια και το κάνουμε με επίγνωση, δεν βλάπτει. Αν όμως μένουμε μόνο

στο έθιμο, τότε - όπως λέει ο Ιάκωβος - έχουμε μία θρησκεία που μας απατά.

"Θρησκεία καθαρά και άμικτος παρά τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν· ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.»(Ιακώβου 1:27)

Αν ἡ καρδιά είναι ἄδεια ἀπὸ μετάνοια καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ που πέθανε καὶ ἀναστήθηκε γιὰ μας, τὸ κόκκινο αυγὸ εἶναι ἓνα ἄδειο σύμβολο που μας παραπλανᾷ. Ἀλλὰ ἀν ἡ ψυχὴ ἔχει δοθεῖ με ἐυγνωμοσύνη στὸν Ἰησοῦ Χριστό, τότε κάποια ἔθιμα δὲν παραπλανοῦν οὔτε χαλοῦν τὴν οὐσία.

Ερώτηση 2:

Τι σημαίνει το Α' Κορινθίους 15:29;

Τὸ ζήτημα τοῦ «βαπτίσματος ὑπὲρ τῶν νεκρῶν» στὴν *Α' Κορινθίους 15:29* εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιο αἰνιγματικά ἐδάφια τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὸ κείμενο ἀναφέρει:

«Ἐπειδὴ, τι θα κάνουν αὐτοὶ που βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, ἀν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται καθόλου; Γιατί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;» (*Α' Κορ. 15:29*).

Αὐτὸ τὸ ἐδάφιο ἔχει προκαλέσει πολλές ἐρμηνευτικές προσεγγίσεις, καθὼς δὲν υπάρχουν ἄλλα βιβλικά χωρία που νὰ ἀναφέρονται σαφῶς σὲ αὐτὴ τὴν πρακτικὴ. Οἱ κυριότερες ἀπόψεις εἶναι οἱ ἐξῆς:

1. Ἡ κυριολεκτικὴ ἐρμηνεία: Μία υπαρ-

κτῆ πρακτική μεταξύ κάποιων χριστιανών

Κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι ο Παύλος αναφέρεται σε μια πραγματική πρακτική, όπου κάποιοι βαπτίζονταν εξ ονόματος πιστών που είχαν πεθάνει χωρίς να βαπτιστούν. Αυτό πιθανώς γινόταν με την πίστη ότι το βάπτισμα είχε σωτηριολογική σημασία και μπορούσε να ωφελήσει τους αποθανόντες.

Ωστόσο, δεν υπάρχουν άλλες βιβλικές ή εξωβιβλικές αναφορές σε τέτοιο έθιμο μεταξύ των πρώτων χριστιανών. Σήμερα, αυτή την πρακτική διατηρούν μόνο οι **Μορμόνοι (LDS Church)**, αλλά δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι υπήρχε γενικευμένα στην πρωτοχριστιανική εκκλησία.

2. Χρήση ως ρητορικό επιχείρημα

Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι ο Παύλος δεν εγκρίνει αυτή την πρακτική, αλλά τη χρησιμοποιεί ρητορικά για να δείξει την αντίφαση ορισμένων Κορινθίων. Δηλαδή, εάν δεν πιστεύουν στην ανάσταση των νεκρών, τότε γιατί εφαρμόζουν μια τέτοια τελετή που στηρίζεται στην ιδέα της ανάστασης;

3. Μεταφορική ερμηνεία (βαπτισμός = δοκιμασίες, διωγμοί)

Κάποιοι πατέρες της Εκκλησίας (π.χ. Ιωάννης Χρυσόστομος) θεωρούσαν ότι το «βάπτισμα υπέρ των νεκρών» μπορεί να σημαίνει «βάπτισμα δοκιμασίας», δηλαδή την προσχώρηση στην πίστη παρά τις διώξεις, με την ελπίδα της ανάστασης.

4. Βαπτισμός λόγω της πίστης και παραδείγματος των νεκρών

Μια άλλη άποψη είναι ότι οι Κορίνθιοι βαπτίζονταν επειδή είχαν εμπνευστεί από την πίστη και το παράδειγμα των αποθανόντων πιστών. Δηλαδή, το «υπέρ των νεκρών» μπορεί να σημαίνει «εξαιτίας των νεκρών» που είχαν ζήσει ως πιστοί.

Πίστευε ο Παύλος σε αυτή την πρακτική;

Ο Παύλος δεν φαίνεται να την ενθαρρύνει ή να την καταδικάζει. Το γεγονός ότι δεν τη μνημονεύει αλλού, ούτε τη συνδέει με το Ευαγγέλιο, δείχνει ότι μάλλον δεν τη θεωρούσε κεντρική στην πίστη. Τη χρησιμοποιεί κυρίως για να ενισχύσει το βασικό του επιχείρημα: ότι η ανάσταση των νεκρών είναι αναγκαία για τη χριστιανική πίστη.

Frédéric Godet

Ο Frédéric Godet, ένας διακεκριμένος θεολόγος και βιβλικός σχολιαστής του 19ου αιώνα, έχει γράψει εκτενώς για τις επιστολές του Παύλου. Στο σχόλιό του για την Α' Κορινθίους, αναλύει το εδάφιο 15:29 και τείνει προς την άποψη ότι ο Παύλος αναφέρεται σε μια υπαρ-

κτῆ, αλλά μη αποδεκτή από τον ίδιο, πρακτική της εποχής. Ο Godet υποστηρίζει ότι ο Παύλος δεν εγκρίνει αυτήν την πρακτική, αλλά τη χρησιμοποιεί για να υπογραμμίσει την αντίφαση όσων την εφαρμόζουν ενώ αμφισβητούν την ανάσταση.

Ιωάννης Καλβίνος (John Calvin)

Ο Καλβίνος, ένας από τους πρωτοπόρους της Μεταρρύθμισης, ερμήνευσε το εδάφιο ως αναφορά σε βαπτίσεις που πραγματοποιούνταν για άτομα που βρίσκονταν στο τέλος της ζωής τους. Σύμφωνα με αυτόν, το «βάπτισμα υπέρ των νεκρών» αναφέρεται σε κατηχούμενους που, αντιμετωπίζοντας επικείμενο θάνατο, ζητούσαν να βαπτιστούν ως ένδειξη πίστης στην ανάσταση. Ο Καλβίνος υποστήριξε ότι ο Παύλος δεν ενέκρινε απαραίτητα αυτή την πρακτική, αλλά την ανέφερε για να υπογραμμίσει την πίστη στην ανάσταση.

Φίλιππος Μελάγχθων (Philipp Melancthon)

Ο Μελάγχθων, συνεργάτης του Λούθηρου, θεωρούσε ότι το εδάφιο αναφέρεται σε μια ομολογία πίστης στην ανάσταση κατά τη διάρκεια του βαπτίσματος. Δηλαδή, οι βαπτιζόμενοι δήλωναν την πίστη τους στην ανάσταση των νεκρών, και αυτή η ομολογία ήταν κεντρική στην τελετή του βαπτίσματος.

Μαρτίνος Λούθηρος (Martin Luther)

Ο Λούθηρος πρότεινε ότι το «βάπτισμα υπέρ των νεκρών» μπορεί να αναφέρεται σε μια πρακτική όπου οι Χριστιανοί βαπτίζονταν πάνω από τους τάφους των νεκρών ως μαρτυρία της πίστης τους στην ανάσταση. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ιστορικά στοιχεία που να υποστηρίζουν αυτή την πρακτική στην πρώιμη Εκκλησία.

Σύγχρονες Προτεσταντικές Ερμηνείες

Στη σύγχρονη εποχή, θεολόγοι όπως ο Gordon Fee και ο Richard Hays υποστηρίζουν ότι ο Παύλος δεν ενέκρινε την πρακτική του βαπτίσματος υπέρ των νεκρών, αλλά τη χρησιμοποίησε ως ρητορικό επιχείρημα για να ενισχύσει την πίστη στην ανάσταση. Ο Fee, στο έργο του *The First Epistle to the Corinthians*, αναλύει ότι ο Παύλος αναφέρεται σε μια πρακτική που ίσως υπήρχε στην Κόρινθο, χωρίς όμως να την επικροτεί. Ο Hays, στο *First Corinthians: Interpretation*, υποστηρίζει ότι ο Παύλος χρησιμοποιεί αυτή την πρακτική για να δείξει την αντίφαση όσων την εφαρμόζουν ενώ αμφισβητούν την ανάσταση.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, παρά τις διάφορες ερμηνείες, η ακριβής φύση της πρακτικής παραμένει ασαφής λόγω της έλλειψης

σαφών ιστορικών στοιχείων. Οι περισσότερες ερμηνείες συμφωνούν ότι ο Παύλος δεν προωθεί αυτή την πρακτική, αλλά τη χρησιμοποιεί για να υποστηρίξει το κεντρικό του μήνυμα σχετικά με την ανάσταση των νεκρών.

Εν κατακλείδι, το «βάπτισμα υπέρ των νεκρών» παραμένει αμφιλεγόμενο και ασαφές. Πιθανότατα αναφέρεται σε κάποια τοπική πρακτική της εποχής που ο Παύλος χρησιμοποιεί ως επιχείρημα χωρίς να την εγκρίνει ή να τη διατάζει. Δεν φαίνεται να αποτελεί διδασκαλία της Εκκλησίας, ούτε έχει συνέχεια στην πατερική παράδοση.

Βιβλία και ακαδημαϊκές πηγές:

Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians* (New International Commentary on the New Testament), Eerdmans, 1987. Ο Fee αναλύει το χωρίο μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της Α' Κορινθίους, θεωρώντας ότι ο Παύλος δεν εγκρίνει την πρακτική.

Anthony C. Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians* (New International Greek Testament Commentary), Eerdmans, 2000. Παρέχει λεπτομερή φιλολογική και θεολογική ανάλυση του εδαφίου και εξετάζει διάφορες ερμηνείες.

Richard Hays, *First Corinthians: Interpretation: A Bible Commentary for Teaching and Preaching*, Westminster John Knox Press, 1997. Ο Hays υποστηρίζει ότι πρόκειται για ρητορική τακτική του Παύλου και όχι για επίσημη αποδοχή της πρακτικής.

Ben Witherington III, *Conflict and Community in Corinth: A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*, Eerdmans, 1995. Αναλύει το εδάφιο στο κοινωνικό και ρητορικό πλαίσιο της εποχής του Παύλου.

Πατερικές πηγές:

Ιωάννης Χρυσόστομος, *Homilies on First Corinthians* (Ομιλίες στην Α' Κορινθίους). Δίνει μια πιο μεταφορική ερμηνεία, σχετίζοντας το «βάπτισμα» με θυσία και διωγμούς.

Θεοδώρητος Κύρου, *Ερμηνεία εις την Α' Κορινθίους*. Δεν δέχεται την ιδέα ότι υπάρχει έγκυρο βάπτισμα για τους νεκρούς και απορρίπτει την πρακτική.

Άρθρα και άλλες μελέτες:

David E. Garland, *Baptism for the Dead (1 Corinthians 15:29): An Examination of the Various Interpretations*, *Journal of Biblical Literature*, 1985. Ανασκοπεί τις διαφορετικές ερμηνείες του χωρίου.

Joel R. White, *Baptism on Account of the Dead (1 Corinthians 15:29): An Act of Faith in the Resurrection*, *Journal for the Study of the*

New Testament, 1997. Υποστηρίζει ότι το «υπέρ των νεκρών» σημαίνει «λόγω της πίστης των νεκρών» και όχι αντικατάστασή τους.

Ερώτηση 3:

Σε ορισμένους κύκλους της ευαγγελικής κοινότητας έχει διαμορφωθεί η άποψη ότι ο κάθε ένας μπορεί να συμμετέχει στο Δείπνο του Κυρίου «με δική του ευθύνη», χωρίς η Εκκλησία να έχει λόγο ή ρόλο. Η ευθύνη, λένε, είναι αποκλειστικά ατομική - «ο Κύριος γνωρίζει τις καρδιές». Είναι ορθή αυτή η άποψη;

Απαντά ο Αντώνης Περιάλης

Δείπνο του Κυρίου: Ατομική Ευθύνη ή Εκκλησιαστική Διάκριση;

Το Δείπνο του Κυρίου δεν είναι τελετουργία - είναι στοιχείο της ζωής της Εκκλησίας και οι όροι συμμετοχής καθορίζονται μόνο από τον Λόγο του Θεού.

Εισαγωγικά μπορούμε να πούμε ότι αν δεχτούμε τη θέση ότι ο καθένας μπορεί να μετέχει στο Δείπνο του Κυρίου αποκλειστικά με δική του προσωπική ευθύνη, αποκομμένα από την υπόλοιπη αποκάλυψη της Γραφής και έξω από την ποιμαντική ευθύνη της Εκκλησίας, τότε μετατρέπουμε την Εκκλησία σε απλό παρατηρητή και αποδυναμώνουμε τον ρόλο της ως στύλου και εδραιώματος της αληθείας. Αυτό δεν είναι ούτε ορθό, ούτε βιβλικά ασφαλές.

Αντίστοιχα, θα μπορούσε κάποιος να ζητήσει να βαπτιστεί επειδή το επιθυμεί, απαιτώντας η Εκκλησία απλώς να ανταποκριθεί χωρίς διάκριση. Είναι σαφές ότι η Εκκλησία καλείται να εξετάσει αν το άτομο έχει έρθει πραγματικά σε μετάνοια και αναγέννηση. Δεν είναι η βάπτισμα ένα τυπικό δικαίωμα, αλλά μαρτυρία ενός νέου γεννημένου ανθρώπου ενώπιον του Θεού και της κοινότητας των πιστών.

Όπως λοιπόν η Εκκλησία δεν αποδέχεται τη βάπτισμα χωρίς διάκριση, έτσι και το Δείπνο δεν είναι απλώς θέμα ατομικής πρωτοβουλίας, αλλά πράξη εκκλησιαστικής συμμετοχής με ευθύνη και διάκριση. Ας δούμε όμως το θέμα στις λεπτομέρειες του.

Η φράση «Μυστικός Δείπνος» υπό το φως της Γραφής

Δεν υπάρχει πουθενά στην Καινή Διαθήκη η φράση «Μυστικός Δείπνος». Το γεγονός του Δείπνου, όπως το περιγράφουν τα Ευαγγέλια, δεν παρουσιάζεται ως «μυστικό», αλλά είναι ένα δημόσιο, σαφές, ιστορικό γεγονός, με συ-

γκεκριμένους παρόντες (τους μαθητές) και ξεκάθαρη θεολογική στόχευση από τον Χριστό.

Ο Ιησούς δεν το έκρυψε, δεν είπε "κρατήστε το μυστικό", δεν τό ντυσε με μυστήριο, αλλά δίδαξε απλά και καθαρά: «*Τούτο ποιεíte εις την εμήν ανάμνησιν*».

Ο Δείπνος του Κυρίου ή η κλάση του άρτου δεν είναι «μυστήριο». Στην Κ.Δ. η λέξη "μυστήριο" δεν έχει καμία σχέση με την έννοια που αποδόθηκε αργότερα στη λέξη "μυστήριο" όπως χρησιμοποιείται στις λεγόμενες ιεροπραξίες (βάπτισμα, Δείπνο Κυρίου, γάμος κ.λπ.).

Το «μυστήριο» στη Γραφή σημαίνει κάτι που ήταν κρυφό αλλά τώρα αποκαλύφθηκε (π.χ. το σχέδιο της σωτηρίας, η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού, η Χάρη για τα έθνη κ.ά.). Επομένως το Δείπνο του Κυρίου δεν είναι μυστήριο. Όσο κι αν χρησιμοποιείται αυτός ο όρος ιστορικά, δεν στηρίζεται σε βιβλική διατύπωση. Μάλιστα μπορεί να δημιουργεί σύγχυση, οδηγώντας στο να θεωρηθεί το γεγονός αυτό κάτι απόκρυφο, μυστηριώδες ή ιεροπρακτικό με μαγικό περιεχόμενο, ενώ στην πραγματικότητα ο Ιησούς το παρέδωσε ως με πνευματικό αλλά όχι «μυστικιστικό» χαρακτήρα.

Επομένως, είναι σημαντικό να διαχωρίζουμε τη βιβλική ουσία από τους όρους που καθιερώθηκαν αργότερα, χωρίς να έχουν άμεση βάση στη Γραφή.

Η Εκκλησία δεν κάνει τον ντετέκτιβ - αλλά ούτε και τον αδιάφορο

Η Εκκλησία δεν ερευνά τις καρδιές, ούτε λειτουργεί με καχυποψία ή αστυνόμευση. Όμως, όταν υπάρχει φανερή και συνεχής αμαρτία, και η Εκκλησία γνωρίζει και σιωπά, τότε δεν είναι απλώς ανεκτική ή επιεικής - είναι συνένοχη.

Το παράδειγμα της Κορίνθου (Α΄ Κορ. 5)

Ο Παύλος αναφέρεται σε μια περίπτωση τέτοιας ακραίας ανοχής: «*Ακούεται έν ύμϊν πορνεία... καί τοιαύτη πορνεία, ήτις οὐδὲ έν τοῖς ἔθνεσιν όνομάζεται, ὥστε γυναῖκα τοῦ πατρὸς ἔχειν τινά.*» (εδ. 1) και συνεχίζει με ελεγκτική αυστηρότητα: «*Καί ύμεῖς πεφουσιωμένοι έστε, καί οὐχί μάλλον έπενθήσατε;*» (εδ. 2)

Η Εκκλησία ήξερε και δεν έκανε τίποτα. Ο Παύλος δεν την επαινεί για «ανεκτικότητα» ή «σεβασμό της ατομικής ευθύνης», αλλά τη στηλιτεύει για πνευματική τύφλωση.

Και η εντολή είναι ρητή: «*έκκαθάρατε τήν παλαιόν ζύμην*» (εδ. 7) «*έκβάλετε τόν πονηρόν έξ ύμῶν αὐτῶν*» (εδ. 13) Σημειώνουμε ότι ο Παύλος δεν λέει «το πονηρό» γενικά και αφηρημένα, αλλά «τον πονηρό» - δηλαδή αναφέρε-

ται σε συγκεκριμένο πρόσωπο. Δεν πρόκειται για απλή καταδίκη της αμαρτίας ως έννοια, αλλά για έκκληση να αντιμετωπιστεί ένα παρ-κτό, γνωστό άτομο που επιμένει στην ανομία. Ασφαλώς απεκόπει από το Δείπνο Κυρίου Εδώ δεν έχουμε κοινωνικές αταξίες - έχουμε σοβαρή ηθική κατάπτωση. Και η Εκκλησία είχε ευθύνη επειδή γνώριζε.

Το επιχείρημα του Ιούδα: Μπορούμε να το επικαλεστούμε;

Μια ένσταση που προβάλλεται συχνά είναι: «Αφού και ο Ιούδας μετείχε στο Δείπνο, και ο Χριστός δεν τον απέκλεισε, γιατί να αποκλείσουμε εμείς ανθρώπους με λιγότερα ηθικά προβλήματα από εκείνον;»

Όμως αυτό το επιχείρημα παραβλέπει μια θεμελιώδη αλήθεια: Το δείπνο που τέλεσε ο Ιησούς με τους μαθητές Του πριν από τη σύλληψή Του δεν ήταν ακόμη το Δείπνο της Καινής Διαθήκης στην πλήρη του διάσταση, αλλά το εβραϊκό Πάσχα, στο οποίο μετείχαν όλοι οι Ισραηλίτες χωρίς προϋποθέσεις ηθικής καθαρότητας ή πνευματικής αναγέννησης. Οι μαθητές, μη αναγεννημένοι ακόμη, δεν διέθεταν την πνευματική διάκριση ή το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, αφού - όπως δηλώνει ξεκάθαρα ο Ιωάννης - «*το Πνεύμα ακόμη δεν είχε δοθεί, διότι ο Ιησούς δεν είχε ακόμη δοξαστεί*» Ιωάν. 7:39 τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὐπω γάρ ἦν πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη

Επιπλέον, ο Χριστός δεν είχε ακόμη αποκαλύψει πλήρως το βάθος και το νόημα του Δείπνου Του, αφού πολλά από τα θεμελιώδη στοιχεία της Νέας Διαθήκης αποκαλύφθηκαν μόνο δια του Αγίου Πνεύματος, μετά την Πεντηκοστή με τις επιστολές των Αποστόλων. Επομένως, δεν πρόκειται για ακριβές παράδειγμα εφαρμογής της Καινής Διαθήκης, αλλά για τη μεταβατική φάση μεταξύ της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Ο Ιησούς, με την πράξη Του εκείνη, θέτει την αρχή μιας λειτουργίας που θα λάβει πλήρη μορφή στην Εκκλησία Του μετά την Ανάσταση και την Πεντηκοστή. Εξάλλου, δεν έχουμε καμία ένδειξη ότι οι μαθητές τέλεσαν το Δείπνο του Κυρίου ξανά πριν από την Πεντηκοστή, ούτε ότι το έπραξαν με συνείδηση των στοιχείων που αργότερα δίδαξε το Άγιο Πνεύμα δια του αποστόλου Παύλου (Α΄ Κορ. 11).

Η πλήρης αποκάλυψη δόθηκε **δια του Παύλου**, ο οποίος γράφει:

«*Παρέλαβον από τοῦ Κυρίου ἐκεῖνο ὃ καί παρέδωκα ύμῖν*» (Α΄ Κορ. 11:23)

Άρα, το επιχείρημα του Ιούδα δεν έχει εφαρμογή στη Εκκλησία που προέκυψε μετά την Πεντηκοστή. Η όλη πνευματική λειτουργία του Δείπνου αποκαλύπτεται στον Παύλο Στην Α΄ Κορινθίους 11, ο Παύλος δεν γράφει απλώς κανόνες συμπεριφοράς στο τραπέζι - αποκαλύπτει τη **διάσταση** του Δείπνου. Ορίζει: Εξέταση του εαυτού μας (εδ. 28), συνείδηση της αξίας του σώματος και του αίματος (εδ. 29), διάκριση της κοινότητας του Χριστού. Η απουσία αυτής της επίγνωσης, λέει, οδηγεί σε κρίση — όχι από ανθρώπους, αλλά από τον ίδιο τον Θεό.

Μόνο κοινωνικές αταξίες ή πνευματική κατάπτωση;

Κάποιοι ισχυρίζονται ότι οι «ποινές» της Α΄ Κορινθίους 11 (ασθενείς, άρρωστοι θανούμενοι) είχαν στόχο τις κοινωνικές ανισότητες και αταξίες (όπως το να τρώνε άλλοι πριν, καταφρονώντας τους φτωχούς). Και πράγματι, αυτές οι αδικίες υπήρχαν.

Όμως ο Παύλος δεν σταματά εκεί. Μιλά για πνευματική διάκριση, για σχέση με το σώμα του Χριστού, για ανάξια συμμετοχή. Αν στα «ελάσσονα» (π.χ. κοινωνική περιφρόνηση) έρχεται κρίση, πόσο περισσότερο όταν κάποιος ζει συστηματικά σε αμετανόητη αμαρτία;

Η πνευματική σοβαρότητα της συμμετοχής - «Μήπως είμαστε ισχυρότεροι του Κυρίου;»

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό σημείο αναφοράς είναι τα λόγια του αποστόλου Παύλου στο 10ο κεφάλαιο της Α΄ Κορινθίους. Εκεί ο Παύλος, αναφερόμενος στη συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου, κάνει μια σαφή διάκριση: δεν πρόκειται για μια απλή, εξωτερική τελετουργία, αλλά για πνευματική κοινωνία με τον ίδιο τον Χριστό.

Γράφει:

Α΄ Κορ. 10:21 οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων

Α΄ Κορ. 10:22 ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον μὴ ισχυρότεροι αὐτοῦ ἔσμεν

Αυτό το απόσπασμα αποκαλύπτει δύο σπουδαίες αλήθειες:

Η συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου είναι πράξη πνευματικής ταύτισης. Δεν μπορούμε να μετέχουμε σε κάτι τόσο ιερό ενώ ταυτόχρονα η ζωή μας παραμένει σε διαρκή σύνδεση με την αμαρτία ή με πνευματικές επιρροές αντίθετες.

Υπάρχει πνευματικός κίνδυνος όταν κάποιος πλησιάζει το Δείπνο με ελαφρότητα ή αναξίως. Ο Παύλος μιλά για πρόκληση προς τον Κύριο, σαν να λέει: "Μπορείτε να το αντέ-

ξετε αυτό; Είστε ισχυρότεροι από τον Κύριο, ώστε να Τον προκαλείτε χωρίς συνέπειες;"

Δεν πρόκειται λοιπόν για μια ατομική, συναισθηματική πράξη· είναι πράξη κοινωνίας και μαρτυρίας πίστης, αγιασμού και υποταγής στον Κύριο. Η Εκκλησία δεν μπορεί να μείνει ουδέτερη όταν βλέπει κάποιον να συμπεριφέρεται αντίθετα προς αυτή την πραγματικότητα. Αν η ίδια η Γραφή μας προειδοποιεί για τις πνευματικές συνέπειες, τότε είναι και ποιμαντικό καθήκον να υπάρξει διάκριση, διδασκαλία και - όταν χρειάζεται - προσεκτικός έλεγχος.

Διάκριση: Ασθενείς – Άρρωστοι – Κεκοιμημένοι

Στο Α΄ Κορ. 11:30 ο Παύλος γράφει:

«Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.»

Η τριπλή αυτή αναφορά δεν είναι τυχαία και φέρει ξεχωριστό βάρος:

Ασθενείς (ασθενείς): Χωρίς «σθένος» — όχι απλώς σωματικά, αλλά πνευματικά ανίσχυροι, αδύναμοι να αντισταθούν στις πιέσεις του κόσμου, στον πειρασμό, χωρίς εσωτερική δύναμη ζωής.

Άρρωστοι: Μάλλον εδώ δηλώνεται η σωματική εξασθένηση, η κυριολεκτική ασθένεια που οδηγεί κάποιον στο κρεβάτι ή τον φέρνει αντιμέτωπο με μακροχρόνια ταλαιπωρία.

Κεκοιμημένοι (πεθαμένοι): Υπαινιγμός για πρόωρο θάνατο,

Αντιλαμβανόμαστε ότι το μέγεθος της ποινής αντιστοιχεί στο μέγεθος του παραπτώματος. Ο Λόγος του Θεού για να προβλέπει τέτοιες ποινές στην περίπτωση που κάποιοι μετάσχουν αναξίως σημαίνει ότι η παράβαση δεν είναι μικρή.

Βέβαια ο Παύλος δεν λέει ότι κάθε ασθένεια ή θάνατος είναι συνέπεια ανάξιας συμμετοχής. Υπάρχει και η δοκιμασία, η παιδεία Θεού, η συμμετοχή στο πάθος του Χριστού (Ησ. 53:4: «*τας ασθενείας ημών αυτός εβάστασεν*»).

Όμως προειδοποιεί ότι και τέτοιες καταστάσεις μπορεί να προκύψουν όταν κάποιος περιφρονεί τον χαρακτήρα του Δείπνου και μετέχει αναξίως.

Επομένως η φύση της Καινής Διαθήκης δεν επιτρέπει αδιαφορία - ούτε ατομικά, ούτε εκκλησιαστικά. Το Δείπνο του Κυρίου δεν είναι απλώς μια τυπική πράξη ή προσωπικό βίωμα. Είναι η φανέρωση και η σφραγίδα της Καινής Διαθήκης, αυτής που εγκαινιάστηκε «ἐν τῷ αἵματι» του Χριστού (Λουκ. 22:20).

Η ύπαρξη Καινής (καινούργιας) Διαθήκης προϋποθέτει και ύπαρξη της Παλαιάς Διαθήκης. Ποια ήταν η Παλαιά Διαθήκη; Στην Πα-

λαιά Διαθήκη, ο λαός είπε:

«Πάντα ὅσα ἐλάλησεν ὁ Κύριος θέλομεν πράξει καὶ θέλομεν υπακούσει» (Ἐξοδ. 24:7). Αυτό ήταν η δέσμευση - συμφωνία - Διαθήκη του λαού με τον Θεό: «Θα τηρήσουμε τον λόγο σου».

Ἐβρ. 9:19-20: «*Λαβὼν ὁ Μωϋσῆς πάντα ἐντολὴν... ἔλαβε τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων... λέγων· Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἦν ἐντεῖλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ Θεός.*»

Ο Θεός πράγματι απαιτούσε υπακοή στον Λόγο Του - και αυτό δεν αλλάζει. Όμως η Παλαιά Διαθήκη δεν παρείχε τη δύναμη για υπακοή. Ο νόμος ήταν καλός, άγιος και δίκαιος, αλλά ο άνθρωπος ήταν αδύναμος λόγω της σάρκας (Ρωμ. 8:3). Αυτό οδηγούσε συνεχώς στην παράβαση. Και τι σημαίνει Καινή Διαθήκη; Ότι ο Θεός γράφει τον νόμο Του μέσα μας και μας δίνει τη δύναμη, δια της αναγέννησης και του Πνεύματος Του, να ζούμε σε υπακοή προς το θέλημά Του (Ιερ. 31:33, Εβρ. 8:10).

Άρα, όταν ένας άνθρωπος που έχει γνωρίσει την αλήθεια επιλέγει να ζει σε κατάσταση συνειδητής και συνεχιζόμενης ανυπακοής, τότε δεν στέκεται πια μέσα στη διαθήκη που το Δείπνο εκφράζει και ανανεώνει. Το να μετέχει είναι όχι μόνο αντιφατικό, αλλά και επικίνδυνο πνευματικά (Α' Κορ. 11:29).

Εδώ ακριβώς αναδεικνύεται η ποιμαντική ευθύνη της Εκκλησίας: να διαφυλάξει την αγιότητα του τραπέζιού του Κυρίου, και να προστατεύσει αυτούς που μετέχουν από τις συνέπειες συμμετοχής αναξίως, όχι ως «ιδιοκτήτης», αλλά ως θεματοφύλακας της διαθήκης και ποιμένας των ψυχών. Όχι για να επιβληθεί, αλλά για να υπηρετήσει την αλήθεια με αγάπη και να προστατεύσει τον άνθρωπο που θέλει να συμμετέχει αν δεν είναι πνευματικά σε θέση. Η Εκκλησία καλείται να πράττει όχι ό,τι ευχαριστεί τους ανθρώπους, αλλά ό,τι τιμά τον Κύριο της Διαθήκης, «ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν».

Συμπέρασμα: Το Δείπνο απαιτεί σεβασμό και διάκριση και δεν είναι στην ατομική ευθύνη του καθενός. Η συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου δεν είναι τυπική ούτε συναισθηματική. Δεν είναι «το κάνουμε επειδή έτσι γίνεται» ή αισθανόμαστε άσχημα αν δεν μετέχουμε. Είναι ενότητα με τον Χριστό και το Σώμα Του υπό προϋποθέσεις τις οποίες ελέγχει η συνειδητή Εκκλησία.

Η Εκκλησία έχει καθήκον να: διδάσκει την ευθύνη του πιστού, να παρεμβαίνει όταν υπάρχει φανερή αμαρτία και να μην επιτρέπει την συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου. Δεν υποκα-

θιστά την κρίση του Θεού, αλλά δεν αδιαφορεί για την ζωή των ανθρώπων μέσα στην Εκκλησία. Ταυτόχρονα ο καθένας οφείλει να εξετάζει τον εαυτό του, αλλά και η Εκκλησία οφείλει να διακρίνει το σώμα του Χριστού. Με διάκριση, όχι καχυποψία. Με χάρη, όχι με ευκαιρία για κατάκριση. Με αγάπη, όχι φόβο ανθρώπινο για τις συνέπειες της διάκρισης και ελέγχου.

Επίλογος: Όταν οι σχέσεις επισκιάζουν τις αρχές

Ζούμε σε μια εποχή που οι σχέσεις υπερέχουν των αρχών. Η Εκκλησία, μιμούμενη τον κόσμο σε μια προσπάθεια να μη θιγούν πρόσωπα, οικογένειες και φιλίες, δείχνει συχνά διασταγμό να μιλήσει με σαφήνεια, ακόμα και όταν η αλήθεια του Λόγου του Θεού είναι ξεκάθαρη. Έτσι, διαμορφώθηκε μια κουλτούρα σιωπής και ανοχής, στην οποία η πνευματική ευθύνη παραμερίζεται, και η φράση «είναι προσωπική υπόθεση» έγινε δόγμα βολικό.

Όμως το Δείπνο του Κυρίου δεν είναι ιδιωτικό γεύμα. Ανήκει στον Χριστό. Δεν έχουμε το δικαίωμα να το διαχειριζόμαστε κατά βούληση, ούτε να το μετατρέπουμε σε εργαλείο αποδοχής ή μη σύγκρουσης. Οι πνευματικοί εργάτες δεν είναι ιδιοκτήτες, αλλά οικονόμοι των μυστηρίων του Θεού - και ο οικονόμος πρέπει να είναι πιστός, όχι αρεστός (Α' Κορ. 4:2, Γαλ. 1:10).

Ο Χριστός δεν δίστασε να πει στους μαθητές του: Ιωάν. 6:66 - 67 Έκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν. Ο Παύλος επίσης έθεσε το μέτρο: Γαλ. 1:10 Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην.

Όταν οι σχέσεις επισκιάζουν τις αρχές, η Εκκλησία παύει να είναι το φως και το άλας του κόσμου. Η αλήθεια τότε εκτοπίζεται στο όνομα μιας ψευδεπίγραφης «αγάπης», που δεν σώζει και δεν αγιάζει.

Η αγάπη χωρίς αλήθεια καταλήγει σε συγκάλυψη. Και η ανοχή χωρίς διάκριση δεν είναι χάρη, αλλά συνενοχή. Σε κάθε περίπτωση, δεν μας κάλεσε ο Κύριος να είμαστε αρεστοί. Μας κάλεσε να είμαστε πιστοί σε όλα και στην πνευματική διαδικασία του Δείπνου του Κυρίου.

**Εκκλησίες της Κοινωνίας Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών Ελλάδας
Συναθροίσεις Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών
Μιλάμε για τον Χριστό, τον Σταυρωμένο και Αναστημένο!
Είσοδος Ελεύθερη για όλους**

ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ ΚΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

- **Αθήνα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Αλκιβιάδου 3-5, Αθήνα 104 39, τηλ. 2108253771, 2108214876
- **Αιγάλεω:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:30-08:30 μ.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Γραβιάς 30, Αιγάλεω 122 43, τηλ. 2105909721
- **Άλιμος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00, Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Λακωνίας 30, Άλιμος 174 56, τηλ. 2109913373
- **Αμφιάλη:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 07:00-08:00 μ.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Τσακάλωφ 4, Κερατσίνι 187 57, τηλ. 2104000078
- **Αρμενίων:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Ιγγλέση 25, Αθήνα 117 43
- **Λιπάσματα-Δραπετσώνα:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Σάββατο 07.30-10.30 μ.μ. όμιλος νέων, Μισαηλίδη 28, Δραπετσώνα 186 48, τηλ. 2104627675
- **Μαρούσι:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Κανάρη 10, Μαρούσι 151 26, τηλ. 2108065796
- **Μελίσσια:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 07:00-08:30 Αθανασίου Διάκου 15, Μελίσσια 151 27, τηλ. 2108032464, 6972309399, 6977619568
- **Ν. Ιωνία:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Σόλωνος 3, Νέα Ιωνία 142 31 (Κοντά στον ηλεκτρικό σταθμό Πευκάκια), τηλ. 6932070403
- **Νίκαια:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 08:00-09:00 μ.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Αμερικανίδων Κυριών & Βέροιας 2, Νίκαια 184 50, τηλ. 2104904844
- **Περιστέρι:** Κυριακή 11:00-12:30 π.μ., Παρασκευή 07:30-08:30 μ.μ., Αρκαδίου 47, Περιστέρι 121 32, τηλ. 2105758928
- **Πόρτο Ράφτη** (Βιβλικός Όμιλος κατ' οίκον): Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Χρυσήιδος 4, Πόρτο Ράφτη 190 03, τηλ. 2299073476
- **Σαλαμίνα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Παπαφλέσσα 9, Σαλαμίνα 189 02, τηλ. 2104656593
- **Χαλάνδρι:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Θησέως 6, Χαλάνδρι 152 32, τηλ. 2106818156 eeehal@yahoo.gr, YouTube
- **Ωρωπός:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Θηβών 2, Ωρωπός 190 15, τηλ. 2295030529, 2295032654, 6934562881

ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ

- **Αίγιο:** Κυριακή 10-11 π.μ., Στράτωνος 29, Αίγιο 251 00, τηλ. 6974753694
- **Αμαλιάδα:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. & 06:30-07:30 μ.μ., Τετάρτη 06:30-08:00 μ.μ., Ρήγα Φεραίου 86, Αμαλιάδα 272 00, τηλ. 2622023181, 2622027719
- **Άργος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Περιοχή Ξηρόβρυσης (Παλαιά οδός Τριπόλεως), 212 00, τηλ. 2751067787
- **Γαρίπα Μονοφατσίου Κρήτης:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Πέμπτη 06:00-08:00 μ.μ., Γαρίπα 703 00, τηλ. 2891093357
- **Γεωργικό Καρδίτσας:** Κυριακή 10:30- 11:30 π.μ., Πέμπτη 06:00-07:00 μ.μ., Γεωργικό 43100, τηλ. 2441036362, 2441036654
- **Ηράκλειο Κρήτης:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Ρόδων 33, Ηράκλειο 713 06, τηλ. 6944612028, 6977583914
- **Θερμησία Ερμιονίδας** (κατ' οίκον): Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 05:00-06:00 μ.μ., Θερμησία 210 51, τηλ. 2754041067, 2754041110, 6938656387
- **Καβάλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Κάρανου 27, Καβάλα 653 02, τηλ. 2510838363
- **Καινούργιο Φθιώτιδας:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Καινούργιο 350 09
- **Καλαμάτα:** Κυριακή 10:30-12:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Παρασκευή 07:00-08:00 μ.μ., Φαρών 131, Καλαμάτα 241 00, τηλ. 2721084295, 6940728125
- **Καμίνια Πατρών:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. & 08:00-09:00 μ.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Καλλιθέας 9, Καμίνια 250 02

- **Κομοτηνή:** Κυριακή 10:30-12:30 μ.μ., Παρασκευή 07:00-09:00 μ.μ., Βοσπόρου 7, Κομοτηνή 691 00, τηλ. 2531027704, 6944591675, 932402706
- **Κόρινθος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 06:30-07:30 μ.μ., Σάββατο 07:00-08:00 μ.μ. Σίνα 68, Κόρινθος 201 00, τηλ. 2744065788, 6973993542
- **Λαμία:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Θεμιστοκλέους 17, Λαμία 35100
- **Λάρισα:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Γεωρ. Σεφέρη 123, Λάρισα 412 21
- **Μαυρομάτι Θηβών:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Μαυρομάτι 320 02, τηλ. 2262303013, 6948469634
- **Μυτιλήνη:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Αλκαίου 30, Μυτιλήνη 811 00, τηλ. 2251022612
- **Νεάπολη Κρήτης:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Βίτσι 12, Νεάπολη 724 00, τηλ. 2841032044 (Οικογ. Παναγιώτη Λουκάκη)
- **Νικολαΐκα Αιγίου:** Κυριακή 07:30-08:30 μ.μ., Τετάρτη 07:30-08:30 μ.μ., Νικολαΐκα 25100, τηλ. 2691081115
- **Προσοτσάνη Δράμας:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Παρασκευή 07:00-08:30 μ.μ., Καρατάσου, Προσοτσάνη 662 00, τηλ. 2521038748
- **Πτολεμαΐδα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Ιασωνίδου 4, Πτολεμαΐδα 502 00, τηλ. 2461092794, 6948740373
- **Ρόδος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:30 μ.μ., Ιαλυσού 29, Κρητικά 851 00 (Παραλιακή οδός προς Αεροδρόμιο), τηλ. 2241093331
- **Σπάρτη:** Κυριακή 10:30-12:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Χαμαρέτου 74, Σπάρτη 23100, eespartis@gmail.com, τηλ. 2731400369, 697043318
- **Τρίκαλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:00-08:00 μ.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Βαλαωρίτου 4, Τρίκαλα 421 00, τηλ. 2431025273
- **Τρίκαλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 7:00-8:00 μ.μ., Τρίτη 07:00-08:00 μ.μ., Θουκυδίδου 2, Τρίκαλα 421 00, τηλ. 2431072750
- **Φιλιατρά:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Παρασκευή 07:00-08:00 μ.μ., Επαρ.Οδ. Λιμεναρίου-Χριστιάνων, Λιμενάρι 243 00, τηλ. 2761033397
- **Φραντζής Φθιώτιδας:** Φραντζής 35100, τηλ. 2231096327
- **Χανιά Κρήτης:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Κων. Μητσοτάκη 36 (& Α. Παπανδρέου 107), Χανιά 73132, τηλ. 2821056310

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

- **Καναδάς-Κεμπέκ,** Hellenic Gospel Free Church, τηλ. 514 337-8526, 7110 Av. de l'Épée, Montréal, QC H3N 2E1, Canada

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

- **Αυστραλία-Μελβούρνη (Κέντρο της πόλης),** Greek Free Evangelical Church City Centre Κυριακή 09:30-10:45 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 11:00-12:15 μ.μ. (Αγγλική), Τετάρτη 07:00-08:45 μ.μ. (Βιβλική Μελέτη στα Ελληνικά), Τετάρτη 07:30-08:30 μ.μ. (Βιβλική Μελέτη στα Αγγλικά), 161-167 Peel St, North Melbourne VIC 3051, Australia
- **Αυστραλία-Μελβούρνη (Oakleigh),** Greek Free Evangelical Church Melbourne: Oakleigh, Κυριακή 09:30-10:45 π.μ. (Ελληνική), 185 Warrigal Road, Oakleigh
- **Αυστραλία-Σύδνεϋ,** Greek Free Evangelical Church Sydney: Kingsgrove, Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. (Αγγλική), τηλ. 02 9503-0777 53 Kingsway, Kingsgrove NSW 2208, Australia
- **Αυστραλία-Αδελαΐδα,** Greek Free Church Adelaide: Renown Park, Κυριακή 09:30-10:30 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 06:00-07:00 μ.μ. (Ελληνική), Τετάρτη 07:30-08:45 (Βιβλική Μελέτη στα Ελληνικά), 59 Tait St, Renown Park SA 5008, Australia

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα το ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ για την παραχώρηση και την αποστολή φωτογραφιών.

Ευχαριστούμε από καρδιάς για τις αυτοπροαίρετες προσφορές της αγάπης σας, οι οποίες στηρίζουν την έκδοση και την διανομή του Ελεύθερου Βήματος. Ευχόμαστε αυτό που δίνετε από το υστέρημά σας, ο Κύριος να σας το ανταποδώσει με πλούσιες ευλογίες και τη Χάρη Του σε εσάς και στους οικείους σας.

Αγαπητοί αδελφοί σας ανακοινώνουμε την αλλαγή στις ώρες λειτουργίας της ΕΕΕ Λάρισας.

- Κυριακή: 11:00 - 12:00, κήρυγμα ευαγγελίου - Δείπνο του Κυρίου.
- Πέμπτη : 20:00 - 21:00, μελέτη από Λόγο του Θεού- Προσευχή.

Ο σύλλογος αιμοδοσίας της Κοινωνίας των Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών έχει ανάγκη ενίσχυσης σε φιάλες αίματος για να καλύψει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για τους αδελφούς και τους συγγενείς τους. Τα στοιχεία του συλλόγου είναι: SE-AΕΕΕΕ, κωδικός 15149.

Προαιρετικές προσφορές για την ενίσχυση της ιεραποστολής της Κοινωνίας ΕΕΕ, μπορούν να κατατίθενται στην Τράπεζα Πειραιώς.

(IBAN GR8801715970006597104860123 BIC PIRBGRAA - ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ), με αιτιολογία κατάθεσης «Δωρεά για το Ιεραποστολικό ταμείο».

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ ΕΤΟΥΣ 2024.

Ευχαριστούμε από καρδιάς για τις εισφορές τους στο Ελεύθερο Βήμα κατά το έτος 2024 τους :

- ΕΕΕ ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ
- ΜΕΛΗ ΤΣΑΧΑΡΤΖΙΔΟΥ
- ΕΕΕ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
- ΕΕΕ Ν.ΙΩΝΙΑΣ
- ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ
- ΗΡΩ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ
- ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΟΛΙΟΥ
- ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
- ΕΕΕ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
- ΕΕΕ ΑΙΓΑΛΕΩ
- ΕΕΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
- ΕΕΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ΕΕΕ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ
- ΕΕΕ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ
- ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ
- ΑΕΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΛΑΟΣ

**Τριμηνιαίο Χριστιανικό Περιοδικό
για Παιδιά & Εφήβους**

*των Παιδικών-Εφηβικών Προγραμμάτων
της Κοινωνίας Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών Ελλάδας*

Για να μη χανόμαστε...

Εκκλησιαστικά

Πασχαλινό Παιδικό Πρόγραμμα στην ΕΕΕ Αθηνών

Το Σάββατο 05 Απριλίου πραγματοποιήθηκε στην Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία Αθηνών, πασχαλινό παιδικό πρόγραμμα στο οποίο τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να ευχαριστηθούν, να παίξουν και να γίνουν κοινωνία στις βιβλικές αλήθειες με την παιδική καθαρότητα

και αθωότητά τους. Ευχαριστούμε τον Θεό για τον κόπο της αγάπης των αδελφών για τα παιδιά και προσευχόμαστε ο Κύριος να ευοδώει κάθε ανάλογη προσπάθεια.

Τριήμερο των Βαΐων στο Σούνιο

Το τριήμερο από 12 – 14 Απριλίου 2025, πραγματοποιήθηκε η ανοιξιάτικη συνάντηση αδελφών των εκκλησιών μας στο Σούνιο. Έγιναν πνευματικές ομιλίες καταρτισμού των μεγαλύτερων και ιδιαίτερες δραστηριότητες για τα μικρά παιδιά. Ευχόμαστε κάθε συνάντηση να είναι ευλογημένη από την παρουσία Του. Η Δόξα για όλα αυτά ανήκει στον Ιησού Χριστό.

Κοινή Συνάντηση Ομίλων Νέων της ΚΕΕΕ

Το Σάββατο 03 Μαΐου, η Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία Αμαρουσίου, φιλοξένησε την Κοινή Συνάντηση Ομίλων Νέων των Εκκλησιών μας. Το πρόγραμμα περιείχε πλούσια υμνωδία με τη συνοδεία στα μουσικά όργανα των Γιάννη Τρίγκα (πιάνο), Άγγελου Τουτουντζάκη (κιθάρα), Πέτρου Γκιγκέλου (κιθάρα) και Μαρίας Γκιτάκου (φλάουτο). Ακολούθησε σύντομο πνευματικό μήνυμα, στη συνέχεια ένα μικρό κέρασμα από την αδελφική εκκλησία και κοινωνία μεταξύ μας. Ευχαριστούμε τους αδελφούς της ΕΕΕ Αμαρουσίου για τον κόπο της αγάπης τους και προσευχόμαστε να καρποφορεί κάθε προσπάθεια που γίνεται για Εκείνον.

ΤΕΥΧΟΣ 95

Ελεύθερο
ΒΗΜΑ

Β' Τρίμηνο
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ
2025

ΕΤΟΣ 24ο

ΦΥΛΛΟ 95

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Αλκιβιάδου 5, 104 39 Αθήνα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ
ΤΕΡΤΙΟΣ ΠΕΤΡΟΒΑΤΖΗΣ
ΜΑΝΟΣ ΔΑΜΙΑΝΑΚΗΣ

Αποστολή άρθρων και αλληλογραφία
eleftherovimakeee@gmail.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
VOLCANO, ΠΑΝ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
Μικράς Ασίας 76, Γουδή
Τηλ.: 2107708375, Fax: 2107487280
E-mail: Info@volcanograph.gr
www.volcanograph.gr

Αποστέλλεται δωρεάν
σε όποιον το ζητήσει

ΔΙΑΝΟΜΗ - ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ
Στυλ. Ρούσσος - Γ. Εσαγιάν

Συντηρείται με αυτοπροαίρετες
εισφορές των αναγνωστών του

Τραπεζικός Λογαριασμός :

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Τράπεζα Πειραιώς
IBAN: GR8801715970006597104860123
BIC PIRBGRAA
«Δωρεά για το Ελεύθερο Βήμα»

Σε αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν στις
διορθώσεις, στο στήσιμο
και τη σελιδοποίηση οι:

Αρίσταρχος Σεϊμένης
Νίκος Ρούσσος

«δείτε τα χωράφια ότι, είναι κιόλας λευκά για θερισμό. Και εκείνος που θερίζει παίρνει μισθό, και μαζεύει καρπό για αιώνια ζωή, για να χαίρεται μαζί και εκείνος που σπέρνει και εκείνος που θερίζει»

Ι. Χριστός
(Ιν.4:35-36)

Η σπορά

Ο σπόρος πού πεσε στη γη
Και τούτο δω το χρόνο,
ας είναι Κύριε καλός,
κι' απ' το σιλό σου μόνο.

Παρακαλούμε σε θερμά,
κάνε τον να ριζώσει,
να ξεμυτίσει απ' τη γη,
καλά να μεγαλώσει.

Εάν ζιζάνια δίπλα του
κακά θα ξεφυτρώσουν,
βοήθησέ τον Κύριε,
να μην τον μαραζώσουν.

Να ποτιστεί, να αυξηθεί,
σωστά να γιγαντώσει,
κι' όταν η ώρα του θ' αρθεί
καρπό κι' αυτός να δώσει.

Με τη σειρά του Κύριε
όταν θ' αρθεί το θέρος,
καινούριο σπόρο και καλό
να βάλλει «κατά μέρος».

Τα χέρια που θα σπείρουνε
και το καινούριο χρόνο,
απ' τη ποδιά ας παίρνουνε,
καρπό δικό σου μόνο.

Τους ποτιστές, σου φέρνουμε
και κείνους που ραντίζουν
τους σκαλιστές, τους βοηθούς
κι' όσους ξεβοτανίζουν.

Τους «γρήγορους» τους θεριστές
και κείνους π' αλωνίζουν,
αυτούς που μεταφέρουνε
και όσους ξανεμίζουν.

Κι' αυτή τη χάρη Κύρη μας
ακόμα σου ζητούμε,
ανάμεσα στην εργατιά
όλοι μας να βρεθούμε.

Αλέξανδρος Δαδάος